

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Institutionen för Globala Studier

“Vi försvinner som en droppe i havet”

**En uppsats om svenska civilsamhällesorganisationers
upplevelser av sina påverkansmöjligheter i EU**

Kandidatuppsats i Globala Studier
VT 2012

Rebecka Hallén
Mona Rouzparast

Handledare: Erik Andersson

Abstract

This Bachelor Thesis looks at the cooperation between the Swedish civil society and the European Union (EU), and it aims at evaluating Swedish civil society organizations' influence within the EU's development work on policy level. It focuses primarily on eight civil society organizations, and it is based on empirical material collected in Stockholm and Gothenburg, Sweden. The material has been analyzed using three theoretical frameworks. The first determines whether the structure of the EU allows bottom-up influence, the second looks at the communication between the EU and civil society organizations, and the third assesses whether the civil society has the ability to influence the political agenda within the EU's development work.

Conclusions of the thesis include determining the complex structure of the EU as a main obstacle to influencing the EU's development work. Additional factors discussed are the effects of one-way communication, lack of power to influence the EU's political agenda and an uneven distribution of resources. Due to these deficiencies a single civil society organization has very limited possibilities to influence the EU. Network governance is highlighted and viewed as a more effective way to influencing the EU. However, we argue that the consisting network between the EU and Swedish civil society organizations is hierarchical rather than horizontal. The structure must be improved to allow two-way communication and facilitate agenda-setting and hence increase the Swedish civil society's level of influence within the EU's development work.

Key words: network governance, policy networks, influence, European Union, civil society, development cooperation, Sweden.

Innehållsförteckning

FÖRORD	4
1. INLEDNING	5
1.1 UPPSATSENS RELEVANS	5
1.2 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING	6
1.3 AVGRÄNSNINGAR	7
1.4 TIDIGARE FORSKNING	8
2. METOD	11
2.1 KVALITATIVA INTERVJUER	11
2.2 URVAL	12
2.3 ANALYSMETOD	14
3. DISPOSITION	15
4. TEORI	15
4.1 PÅVERKANSMÖJLIGHET	15
4.2 DET CIVILA SAMHÄLLET	16
4.2.1 Vår definition av det civila samhället	20
4.3 GOVERNANCE	22
4.4 NÄTVERKSTEORI.....	25
4.5 TEORETISKT RAMVERK	27
4.5.1 Struktur	28
4.5.2 Kommunikation	29
4.5.3 Makt över dagordningen.....	30
5. BAKGRUND	31
5.1 OM EU SOM UTVECKLINGSAKTÖR	31
5.2 HUR KAN CIVILSAMHÄLLET PÅVERKA?.....	34
5.3 PRESENTATION AV INTERVJUADE CIVILSAMHÄLLESORGANISATIONER	35
6. ANALYS	38
6.1 STRUKTUR	38
6.2 KOMMUNIKATION.....	44
6.3 MAKT ÖVER DAGORDNINGEN.....	46
7. SLUTSATSER	48
8. SLUTDISKUSSION	49
9. KÄLLFÖRTECKNING	52
BILAGA	60

Förord

Till att börja med vill vi tacka de civilsamhällesorganisationer som deltagit i studien och därmed gjort den möjlig. Tack vare er tid, kunskap och erfarenhet inom området har vi fått en förståelse för civilsamhällets upplevelser av sina påverkansmöjligheter gentemot EU:s utvecklingsarbete. Vi vill även tacka CONCORD Sverige som tog sig tid att prata med oss. Vi vill även rikta ett stort tack till vår handledare Erik Andersson, som guidat oss genom uppsatsens gång, men även under hela utbildningens gång. På grund av er alla har vi fått en stor kunskap om ämnet. Dessutom har vårt intresse för civilsamhället, EU och nätverk väckts ytterligare. Sist men inte minst vill vi tacka varandra för det goda samarbete och stöttande som har varit genomgående i arbetet.

Med förhoppningar om givande läsning

Rebecka Hallén och Mona Rouzparast

1. Inledning

As watchdog, implementer, donor and recipient, civil society is a development actor in its own right, distinct from governments and donors. If aid is to have the optimum impact, all 3 groups must examine how their policies and activities complement and/or undermine each other, and work together for best effect (European Commission 2012: e).

Detta citat från kommissionens EuropeAid visar på hur det civila samhället har fått en framträdande roll inom det internationella utvecklingsarbetet. Denna framträdande roll märks i flera dokument på olika nivåer, såväl på nationell nivå i Sverige, som på EU-nivå och i FN (European Parliament, Council, Commission 2006; Europeiska kommissionen 2011; ECHR, Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna 2010). Det handlar både om vikten av att det civila samhället ska få möjlighet att delta i politiken, samt för medborgarna att få delta i det civila samhället.

I denna uppsats kommer det svenska, utvecklingsinriktade civilsamhället att ha en framträdande roll. Upplever svenska civilsamhällesorganisationer att de har en möjlighet att påverka EU:s utvecklingsarbete, som EU uttrycker det i flera dokument? Vi kommer att, via intervjuer med civilsamhällesorganisationer i Sverige, ta reda på vilka påverkansmöjligheter som ett urval av organisationer anser sig ha på EU gällande policyprocesser för EU:s utvecklingsarbete.

Denna uppsats kommer att vara en studie på meso- och makronivå, men kan även sägas vara en så kallad ”glokal” studie. Detta då vi kommer att titta på huruvida svenska civilsamhällesorganisationer har påverkansmöjlighet på EU:s utvecklingsarbete. Vi har således tre nivåer: Sverige på nationell nivå, EU på regional nivå och världen på en global nivå, eftersom utvecklingsarbetet sker globalt.

1.1 Uppsatsens relevans

Det kommer att redogöras för mer utförligt senare i denna uppsats att det har skett en utveckling som kan beskrivas som ”från government till governance” (Hedlund och Montin 2009: 7). Med detta menas att det skett en samhällsförändring där det västerländska samhället blivit mer horisontellt (Pierre och Peters 2000: 15). På så sätt får olika typer av aktörer utrymme. Därmed har också vikten av det civila samhället ökat (Kjaer 2004: 4). Vi gör i vår uppsats ett grundantagande som bygger på tanken att utvecklingspolitik som politikområde

uppvisar en stor komplexitet gällande olika typer av aktörer, syften, mål och avsikter. Med denna komplexitet kan det antas att det också krävs en samverkan mellan olika typer av aktörer, såväl i policyskapande som i genomförande (Hedlund och Montin 2009: 7). Med en dylik samverkan kan processen anses vara av en multiaktörskaraktär. Vi tror att om olika aktörer samverkar ökar chansen att nå ett mål som delas av fler aktörer än om endast den formella politiska makten skulle styra över processen. På så sätt underlättas även problemlösning och det blir lättare att implementera fattade beslut (van Waarden 1992). Som vi kommer att beskriva i uppsatsen kan denna samverkan mellan olika aktörer ske genom *nätverk*.

Som nämndes i inledningen har civilsamhället fått en framträdande roll såväl i EU som i andra sammanhang, både nationella och internationella. Eftersom denna uppsats fokuserar på EU kommer vi i detta avsnitt att titta på några exempel på hur EU lyfter fram vikten av det civila samhället. Enligt EU är civilsamhället viktigt för EU:s utvecklingsarbete. Det gäller såväl det europeiska civilsamhället som det lokala civilsamhället i partnerländerna. Till detta hänvisas det i flera dokument. I "European Consensus on Development" skriver EU om det europeiska civilsamhällets viktiga roll (European Parliament, Council, Commission 2006: 4). I "Allmän rapport om EUs verksamhet 2011" skriver EU att: "EUs utvecklingspolitik bygger på att det civila samhället och lokala myndigheter är viktiga partner i utvecklingsarbetet" (Europeiska kommissionen 2011: 141). I "Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna" uppmärksammar EU vikten av att fritt få delta i föreningsliv och det civila samhället genom sin artikel 11 "Frihet att delta i sammankomster och Föreningsfrihet" (ECHR 2010: 6).

Som vi kan se är fokuset på civilsamhället således framträdande inom en rad sammanhang. Att EU betonar betydelsen av att det civila samhället får vara med och samverka behöver dock inte betyda att de enskilda civilsamhällesorganisationerna faktiskt upplever att de har någon påverkansmöjlighet. Med denna uppsats vill vi ta reda på hur det civila samhället upplever sina påverkansmöjligheter på EU.

1.2 Syfte och frågeställning

Med utgångspunkt i nätverksteorier är syftet med denna uppsats att ta reda på huruvida utvecklingsinriktade civilsamhällesorganisationer i Sverige anser sig ha påverkansmöjligheter

på EU gällande riktningen på EU:s utvecklingsarbete på policynivå. För att ta reda på det behöver vi besvara frågeställningen:

Upplever enskilda svenska civilsamhällesorganisationer att de har påverkansmöjligheter på EU:s utvecklingsarbete på policynivå?

I det följande kommer denna uppsats sträva efter att besvara frågeställningen ovan.

1.3 Avgränsningar

Då vi tittar på civilsamhällets påverkansmöjligheter gentemot EU:s *utvecklingsarbete* har vi valt att endast studera civilsamhällesorganisationer som arbetar med globala utvecklingsfrågor. Vi tittar således på NGO-sektorn och använder oss av Willetts (2006), samt Världsbankens definitioner av NGO (OED 2002). Vi kompletterar dessa med Diamonds definition av civilsamhället (se "Vår definition av det civila samhället", 4.2.1.). På så sätt utesluter vi de delar av civilsamhället som inte berör utvecklingsfrågor. Mer specifikt har vi valt att titta på svenska civilsamhällesorganisationer inom urvalsgruppen CONCORD Sverige. CONCORD Sverige är en paraplyorganisation som: "(...) bevakar, påverkar och utbildar kring EU:s utvecklings- och biståndspolitik samt ger råd till organisationer om hur de söker EU-bidrag" (CONCORD Sverige 2012: c). CONCORD Sverige säger sig vidare, tillsammans med sina medlemsorganisationer, sträva efter att sätta utvecklingsfrågorna högre upp på EU:s agenda (CONCORD Sverige 2012: c). Samtliga medlemsorganisationer arbetar med globala utvecklingsfrågor. Vidare utgår vi från att medlemskapet i CONCORD Sverige innebär att det finns ett visst intresse för EU och utvecklingspolitik, varför det faller sig naturligt att välja CONCORD Sverige som urvalsgrupp, då de samlar sådana organisationer som vi behöver intervjua för att besvara vår frågeställning. Dock är vi medvetna om att intresset kan se olika ut. Vi valde att avgränsa uppsatsen till Sverigecontexten, då vi befinner oss i Sverige och således har valt "fallet Sverige".

En annan avgränsning är att vi endast studerar policyprocesser. EU:s utvecklingsarbete sker på olika stadier och nivåer. För att civilsamhällesorganisationer ska kunna få sina röster hörda och kunna påverka och därmed bidra till en förändring, är det på policynivå de har störst chans att påverka riktningen i större skala. Därför har vi valt att se på relationen mellan EU och svenska civilsamhällsorganisationer på policynivå. Till vårt teoretiska material använder vi oss av nätverksteori, mer specifikt policynätverk, för att analysera civilsamhället. Vårt val

av teori gör det möjligt att se på ett nätverk som svenska civilsamhället och EU är del av. Då vi tittar på policyprocesser blir det således naturligt att studera policynätverk.

Vidare är denna uppsats relevant ur ett demokrati- och legitimitetsperspektiv, men syftar inte till att fördjupa sig i dessa ämnen. Denna uppsats syftar snarare på att se på strukturen i nätverken än att se på vad nätverken samhälleligt kan medföra i form av en demokrati- och legitimitetsdiskussion.

1.4 Tidigare forskning

För att kunna få en överblick över tidigare forskning och för att vår uppsats ska kunna bidra till forskningsläget måste vi först presentera vad som tidigare gjorts inom området. Vi använde oss av Göteborgs universitetsbiblioteks katalog Gunda och Libris samt databaserna Eurostat, CORDIS och IBBS för att söka efter tidigare forskning. Vi sökte på begrepp såsom nätverk, policynätverk, governance, EU:s utvecklingsarbete och civilsamhälle. Dessutom sökte vi på olika maktbegrepp som exempelvis dagordningsmakt. Vi sökte såväl svensk som engelsk litteratur.

Bland governanceforskare finns de som ansluter sig till en syn på att staten har *urholkats*, medan andra ser det som att det snarare handlar om en *förändring* hos staten (Hysing 2009: 109). Vi ansluter oss till synen om en förändring och har därför tittat närmare på sådan forskning, exempelvis Hedlund och Montin (2009), Kjaer (2004), Pierre (2009) och Pierre och Peters (2000), Multi-level governance blev aktuellt för att analysera policyskapandet inom EU då det sker på olika territoriella nivåer med aktörer från olika samhällssektorer. Forskare som lyfter multi-level governance är Bache och Flinders (2004), Pierre och Peters (2000) och Rhodes (1997).

Vid sökningar på nätverksteori upptäckte vi att den allra mesta litteraturen har tillkommit sedan slutet av 1990-talet och början av 2000-talet, med en stadig ökning år för år och en topp på 2009. Detta visar på ett ökat intresse för begreppet. Främst dyker studier upp som rör demokrati. En avgränsning i vår uppsats är att vi valt bort demokratiperspektivet, varför dessa studier inte är relevanta. De författare som ofta refereras till är sådana som vi har använt oss av, såsom Börzel (1997 och 1998), Hedström och Swedberg (1994), Hertting (2003), Pierre och Peters (2000), Rhodes (1997), Rhodes och Marsh (1992), Sørensen och Torfing (2005, 2007) och van Waarden (1992). De lyfter såväl nätverk som policynätverk. Bland

nätverksforskare finns de som anser att nätverk är horisontella, såsom Hertting (2003) och Sørensen och Torfing (2007). Det finns också forskare som anser att policynätverk är hierarkiska såsom Rhodes och Marsh (1992). Bruno Latour är en omtalad sociolog som har utvecklat begreppet "Actor-Network Theory", se exempelvis "Reassembling the Social: An Introduction to Actor-Network-Theory" (Latour 2007). Vi fann dock inte denna teori relevant för vår uppsats varför vi valde att använda oss av ovan nämnda forskare. Mycket nätverksteori är direkt kopplat till EU på grund av deras programsatsningar med nätverk som utvecklingsstrategi (Lind 2002: 53).

Då det civila samhället har seglat upp som modeord under 1990-talet kom det i samma fotspår en mängd litteratur som berör detta (SOU 1999: 15). Vid sökningar i exempelvis CORDIS och IBSS på sökord som "civil society" och "civil society organization" tenderade många studier att beröra demokratiska frågor. När vi sökte på dessa sökord i samband med EU hade även dessa studier ett demokratiskt perspektiv. Exempel är Justin Greenwoods "Organized Civil Society and Democratic Legitimacy in the European Union", där Greenwood belyser att strukturella begränsningar gällande representativ demokrati i EU har gett utrymme för det civila samhället att agera för legitimitet (Greenwood 2007). Boken "Civil Society Participation in European and Global Governance - A Cure for the Democratic Deficit?", redigerad av Steffek et al. lyfter även den fram EU:s demokratiska brister och det ökande deltagandet av det civila samhället som en bidragande faktor till att avhjälpa dessa demokratiska problem (Steffek et al. 2007). Även Jan Aart Scholte (2011) har forskat kring civila samhället och governance ur ett demokratiperspektiv. I exempelvis "Building Global Democracy?" undersöker Scholte huruvida civilsamhället gör global governance mer demokratiskt. Som vi tidigare nämnt tittar vi i denna uppsats inte på det civila samhället och EU ur vare sig ett demokratiskt eller ett legitimitetsperspektiv, varför sökningarna fortgick efter en annan typ av material, nämligen forskning som rör EU och civilsamhället ur ett nätverksperspektiv.

Under våra sökningar såg vi att det fanns många olika definitioner av civilsamhället. Många forskare uttryckte också att begreppet är svårdefinierat (Boussard 1998; Boussard 2001; Heinrich 2004). Definitioner av civilsamhället varierar mellan vida (Crook n.d.; Heinrich 2004; Willetts 2006) och snäva. Exempel på mer snäva definitioner av civilsamhället är sådana som beskriver NGO-sektorn (OED 2002; Willetts 2006). Caroline Boussard är en svensk forskare som ofta dök upp. Hon har forskat kring det civila samhället i

biståndssammanhang. Utöver Boussard har många fler intresserat sig för civilsamhället, såsom Larry Diamond, Antonio Gramsci, Friedrich Hegel och John Locke (Nwosu 2006; SOU 1999). Relevant för vår uppsats har varit forskning kring NGO-sektorn där Boussard (1998 och 2001) har återkommit. Andra forskare som dykt upp är Nwosu (2006), Onsander (2007), Scholte (2000) och Willetts (2006). Willetts lyfter hur NGOs ses som: "(...) the conscience of the world" (Blitt 2005). Dock riktar han och många andra forskare även kritik mot NGO-sektorn (Blitt 2005; Edwards och Hulme 1995; Mongula 2007; Svedberg och Trägårdh 2006).

Gällande EU:s utvecklingsarbete sökte vi i databaserna exempelvis på "EU Development Work", "EU Development Aid" och "EU Development Policy", varpå de studier som kom upp inte var relevanta för vårt syfte. Då vi för uppsatsens syfte främst är intresserade av fakta och siffror valde vi, efter att ha gjort sökningar i IBSS, Eurostat och CORDIS, att vända oss till europeiska kommissionens egna hemsidor, EU-upplysningen och CONCORD Sverige. Vi har även använt oss av Bonds "Influencing the European Union, An Advocacy Guide".

För att förstå nätverken har vi fått ta in maktperspektiv. Vi sökte efter maktteorier som berör nätverk och struktur. Michel Foucault presenterar en syn på världen där alla är fångade i ett nätverk av makt. I exempelvis "Sexualitetens historia, Band 1, Viljan att veta", skriver han att makt bör ses som: "(...) a productive network that runs through the whole social body" (Foucault 2002: 45). Vad gäller struktur tittade vi på Anthony Giddens (1984) struktureringsteori om samhällets överordnade strukturer ur ett aktörsperspektiv. Vi fann dock inte dessa vara relevanta för vår uppsats. Påverkan har varit ett centralt begrepp där vi i uppsatsen har utgått från Bachrach och Baratz (1962, 1963), samt som beskrivet av Haugaard (2002). Clegg et al. (1996) talar om en maktkamp som uppstår vid beslutsfattande. Vi ser EU som en hegemonisk maktapparat, varför vi har tittat på maktteorier som beskriver *makt över* någon annan (Dahl 1985; Janson 2001: 40).

Sammanfattningsvis har vi sett att en övervägande del av forskningen har ett demokratiskt eller legitimitetsperspektiv. Således har vi sett att det finns en brist på andra perspektiv. Denna uppsats är därmed inomvetenskapligt uppkommen (Esaiasson et al. 2007: 31). Denna uppsats fyller dock inte enbart en lucka inom forskningen utan är även relevant eftersom Sverige är en del av EU. Således är forskningsämnet även samhällsligt uppkommet och av en utomvetenskaplig relevans (Esaiasson et al. 2007: 31).

2. Metod

Metodvalet för denna uppsats har varit en fallstudie eftersom frågeställningen är begränsad till en specifik kontext och ett händelseförlopp. Vi gick in ”på djupet” för att få detaljerade kunskaper om vårt fall, det vill säga svenska civilsamhällesorganisationers syn på sin påverkansmöjlighet gentemot EU:s utvecklingsarbete (Merriam 1994: 25-29). Det finns olika typer av fallstudier (Yin i Bryman 2011: 77). Vi utgick från ”det representativa fallet” som: ”(...) exemplifierar en mer generell kategori som det är en del av” (Bryman 2011: 77). Det höjs dock olika röster om generaliserbarheten i en fallstudie (se Bryman 2011: 76-77; Merriam 1994: 184). Medlemsorganisationerna i CONCORD Sverige har tre saker gemensamt: de är civilsamhällesorganisationer, de har intresse för EU och för globalt utvecklingsarbete. Inom ramen för denna uppsats hade vi inte möjlighet att intervjua alla CONCORD Sveriges 45 medlemsorganisationer, varför vi blev tvungna att göra ett urval (CONCORD Sverige 2012: c). Eftersom medlemsorganisationerna skiljer sig mycket från varandra i storlek, intresseområden och grad av engagemang i EU:s utvecklingsarbete valde vi att göra ett slumpmässigt urval för att få en större helhetsbild av medlemsorganisationernas påverkansmöjligheter gentemot EU. På så sätt kunde vi skapa oss en bild av hur civilsamhällesorganisationer med dessa gemensamma kontaktpunkter tänker kring vår frågeställning. Därmed ökar också den externa validiteten (Merriam 1994: 184-185). Vi hade generaliserande ambitioner med vår fallstudie inom den specifika urvalsgruppen. Det faktum att vi gjorde ett slumpmässigt urval inom urvalsgruppen gör att vi kan generalisera i urvalsgruppen. Denna uppsats går således att replikera då vi genomförde ett slumpmässigt urval inom urvalsgruppen samt för att vi på ett transparent sätt beskriver hur vi metodologiskt gick tillväga (Merriam 1994: 183).

2.1 Kvalitativa intervjuer

För att besvara vår frågeställning genomförde vi intervjuer med informanter från de slumpmässigt valda civilsamhällesorganisationerna. Vi genomförde även en intervju med CONCORD Sverige. Uppsatsen baseras därmed främst på *primärkällor* (Esaiasson et al. 2007: 319). Vi genomförde semistrukturerade kvalitativa informantintervjuer eftersom de skapar förutsättningar för öppna svar och möjliggör flexibilitet under intervjun (Bryman 2011: 206, 413-415). Dessutom leder den personliga kontakt som intervjuerna medför till att validitetsriskerna minskar. Dock kan detta även utgöra en risk i sig i att komma *för* nära, vilket vi har varit medvetna om under processen (Holme och Solvang 1997: 94). Vi har

försökt att styra intervjuerna så lite som möjligt för att lyfta informantens egna uppfattningar (Holme och Solvang 1997: 100-101). I den mån civilsamhällesorganisationerna hade någon sakkunnig eller annan kunnig inom EU:s utvecklingsarbete har vi intervjuat denne.

Vi har utvecklat och använt oss av en intervjuguide med vissa övergripande frågor samt stödande underfrågor. Då vi utformade intervjuguiden utgick vi från tre analyskategorier, som vi kommer presentera mer utförligt i nästa kapitel och som vi anser hjälper oss att besvara frågeställningen. På så sätt utformade vi intervjuguiden på ett noggrant sätt, vilket även ökar den inre validiteten (Merriam 1994: 177). Intervjuerna har transkriberats. Den transkriberade texten har därefter behandlats som textmaterial i analysen.

Vi genomförde totalt nio intervjuer varav den första var en pilotintervju. Vi genomförde en pilotintervju eftersom vi var medvetna om eventuella *intervjuareffekter*. Pilotintervjun fick dock ingå i den slutliga analysen då inga större intervjuareffekter upptäcktes och inga ändringar gjordes i intervjuguiden (Esaiasson et al. 2007: 266). Intervjuerna skedde på respektive organisation och vi använde oss av en diktafon för att spela in dem. Vi frågade informanterna om tillåtelse att använda oss av diktafon, och samtycke gavs av samtliga. Vid alla intervjuer var vi båda närvarande. En av oss intervjuade medan den andre skötte diktafonen, antecknade och ställde kompletterande frågor. Därutöver genomfördes en telefonintervju.

2.2 Urval

För att komma i fas med forskningen har vi på ett seriöst sätt scannat av och läst igenom tidigare forskning som har gjorts inom samma område. Av denna forskning har ett urval gjorts. Vi har använt oss av såväl primärkällor som sekundärkällor i form av exempelvis läroböcker, vetenskapliga artiklar och annan litteratur (Göteborgs Universitetsbibliotek 2011). I valet av litteratur har vi gjort ett subjektivt icke-sannolikhetsurval. Det är viktigt att vara medveten om att subjektiva val kan komma att få konsekvenser för det slutliga resultatet. För att eliminera reliabilitetsproblem har vi varit väldigt noggranna vid insamling av vårt datamaterial. Därmed har vi genomgående under arbetets gång tagit hänsyn till de källkritiska reglerna (Esaiasson et al. 2007: 314). Genom att ha konsulterat flera teoretiker och deras skilda uppfattningar kring centrala begrepp såsom civilsamhället, governance och nätverk har vi fått en mångfacetterad verklighetsbild och tillgodosett de källkritiska reglerna och på så sätt även ökat tillförlitligheten (Esaiasson et al. 2007: 314). Därefter har vi tagit egen ställning till

hur vi ser på begreppen i förhållande till teoretikerna. Genom tydliga motiveringar och redogörelser för val av begreppsdefinitioner och tillvägagångssätt har vi velat ge läsaren möjlighet att kritiskt förhålla sig till resultatens validitet och reliabilitet.

Då vi har haft generaliserande ambitioner vore det idealiskt att inkludera samtliga relevanta analysenheter i vår undersökning (Esaiasson et al. 2007: 195). Då det inom ramen för vår uppsats inte var möjligt att genomföra en totalundersökning har vi genomfört ett *slumpmässigt delurval*, eller sannolikhetsurval, bland organisationerna i den identifierade urvalsgruppen (Esaiasson et al. 2007: 195). Vi har varit medvetna om att det finns en risk att missa något då vi inte inkluderar alla analysenheter i vår uppsats. Dock har vi inte sett detta som en överhängande risk och tror i enlighet med Holme och Solvang att: ”Med hjälp av (...) sannolikhetsurval kan vi säga något bestämt om populationen utifrån information som kommer från ett stickprov av populationen” (Holme och Solvang 1997: 195).

Vårt urval har mer specifikt baserats på ett *obundet* slumpmässigt urval. Vi samlade ihop alla CONCORD Sveriges 45 medlemsorganisationer och numrerade dessa från 1 till 45 (CONCORD Sverige 2012: c). Vi numrerade civilsamhällesorganisationerna utifrån den ordning de har på CONCORD Sveriges hemsida, det vill säga ur bokstavsordning (CONCORD Sverige 2012: c). Därefter skrev vi ned siffrorna 1-45 på små lappar och drog 15 stycken lappar. Femton civilsamhällesorganisationer motsvarar en tredjedel av det totala antalet som är med i CONCORD Sverige. Målet var att intervjua 8-10 civilsamhällesorganisationer, varför vi valde att kontakta 15 stycken vid eventuellt bortfall då det anses normalt med ett bortfall på 20-35 procent (Esaiasson et al. 2007: 210). I slutändan genomförde vi 9 stycken intervjuer, där en av dessa var med CONCORD Sverige. Intervjun med CONCORD Sverige var dock strategiskt vald, då vi ville ha ett annat perspektiv utanför civilsamhällesorganisationernas egna upplevelser. Då vi har utgått från obundet slumpmässigt urval har vi vid bortfall inte kunnat ersätta ovilliga eller otillgängliga personer med mer lättillgängliga (Esaiasson et al. 2007: 210-211). Vi har dock försökt minska bortfallet genom upprepade kontaktförsök (Esaiasson et al. 2007: 212).

Alla CONCORD Sveriges medlemsorganisationer lägger olika resurser på sitt påverkansarbete gentemot EU och har därmed en varierande grad av EU-engagemang. Detta har gjort att vi fått en helhetsbild av medlemsorganisationerna och därmed kunnat generalisera i urvalsgruppen.

2.3 Analysmetod

Av vårt textmaterial har vi genomfört en kvalitativ textanalys (Esaiasson et al. 2007: 237). Den kvalitativa textanalysen har varit av det systematiserande slaget för att klargöra tankestrukturen för att: ”(...) lyfta fram och begripliggöra det väsentliga innehållet i de aktuella texterna” (Esaiasson et al. 2007: 238). I detta sammanhang innebär det att vi har gått igenom det för vår uppsats relevanta forskningsmaterial som finns att tillgå kring vårt ämne och ta fram det som är väsentligt för vår uppsats. Utifrån det relevanta forskningsmaterialet som lägger en grund för vår uppsats, har vi sedan skapat ett teoretiskt ramverk, vilket har operationaliserats i och med analysen. I likhet med Taylor och Bogdan var målet för vår analys att: ”(...) komma fram till trovärdiga slutsatser och generaliseringar som har sin grund i empiriska data” (refererade till i Merriam 1994: 142-143).

De transkriberade intervjuerna har noggrant gått igenom för att analyseras i förhållande till det teoretiska ramverket. För att analysera det empiriska materialet har vi utarbetat tre analyskategorier utifrån teorin (se avsnittet om teoretiskt ramverk: 4.5) och på så sätt skapat ett klassifikationsschema. Detta är en typ av innehållsanalys där vi i det empiriska materialet har letat efter innehållet i det teoretiska ramverket för att placera in den i respektive analyskategori. Indelandet i analyskategorier har inneburit en organisering av datamaterialet samt beskrivning av empirin (Merriam 1994: 145-149, 152). Vi började analysen med att läsa igenom hela det transkriberade materialet på runt 26 000 ord. Detta material kategoriserade vi in under respektive analyskategori. Indelningen är i sig även en analys då vi genom indelningen har bestämt hur vi hanterar informationen (Merriam 1994: 152). Empirin har sammanställts för att se hur civilsamhällesorganisationerna tänker kring våra tre analyskategorier (Merriam 1994: 160). Allt det transkriberade materialet blev inte relevant för vår studie, således föll en del bort. Efter att ha gjort en första kategorisering gick vi igenom materialet igen för att se ordentligt vad våra informanter säger kopplat till våra teorier. Vi fann här mycket intressanta tankar kring våra analyskategorier och började skönja ett mönster kring hur våra informanter talade om detta. Därefter har vi analyserat och tolkat det material vi har under respektive analyskategori för att kunna besvara vår frågeställning. Vi har främst sett till det manifesta, men även varit uppmärksamma på om något latent har framträtt i våra intervjuvar (Bergström och Boréus 2005: 45).

3. Disposition

Vi kommer börja med att presentera vår teoretiska utgångspunkt, där vi gör en begreppsutredning. Kapitlet avslutas med ett teoretiskt ramverk för att klargöra vår utgångspunkt. Följande kapitel redogör för EU som utvecklingsaktör, hur beslutsfattning går till inom EU samt var och hur det civila samhället kan komma in och påverka i policyprocessen. Därefter presenterar vi de civilsamhällesorganisationer som vi har intervjuat. I nästa kapitel analyseras intervjuerna utifrån det teoretiska ramverket. Slutligen följer slutsatser där vi besvarar uppsatsens frågeställning samt en slutdiskussion.

4. Teori

I följande kapitel kommer vi att presentera den teoretiska delen av denna uppsats samt det teoretiska ramverk mot vilket vi lutar vår analys. Kapitlet börjar med att reda ut vad vi menar med termen ”påverkansmöjlighet”. Därefter följer en diskussion kring civilsamhället, inklusive den definition vi använder oss av i uppsatsen, varpå vi övergår till att diskutera governance och nätverksteorier. Kapitlet avslutas med en beskrivning av det teoretiska ramverket.

4.1 Påverkansmöjlighet

Vi talar i denna uppsats om svenska civilsamhällesorganisationers *påverkansmöjlighet* gentemot EU:s utvecklingsarbete. Här är det viktigt att tydliggöra hur vi förstår och tillämpar begreppet *påverkan*. I denna uppsats utgår vi från Svenska Akademiens och Nationalencyklopedins (NE) definitioner av påverkan. Svenska Akademien definierar påverkan som att utöva verkan eller inflytande på något eller någon (Svenska Akademien 2010). NE definierar påverkan som kontinuerlig verkan som vanligtvis leder till förändring (NE 2012).

I uppsatsen tittar vi på civilsamhällets påverkansmöjlighet gentemot EU:s utvecklingsarbete, varför vi anser en diskussion om makt vara nödvändig. Stewart Clegg menar att makt är en viktig faktor vid beslutsfattande. Enligt Clegg uppstår en maktkamp mellan olika aktörer vid beslutsfattande. Clegg ser detta maktspel som ett oundvikligt resultat av hur aktörer organiserar sig, där aktörer sätter sina egna intressen först (Clegg et al. 1996: 296).

Utifrån ett maktperspektiv kan EU ses som en hegemonisk maktapparat, det vill säga en hierarkisk ordning där en eller flera aktörer är i en svagare position gentemot EU. Utifrån detta synsätt kan svenska civilsamhällesorganisationer anses vara i en svagare position gentemot EU. Det handlar således om ett maktbegrepp som kan beskrivas som *makt över någon annan* (Janson 2001: 40). Vi ser det som att den som har makten över den andre har en större påverkansmöjlighet än den som är i underläge.

I samband med en kritik mot Dahls maktanalys (1985) lyfter Bachrach och Baratz en maktspekt som de anser är viktig att ha i åtanke vid beslutsfattande, nämligen:

Of course power is exercised when A participates in the making of decisions that affect B. But power is also exercised when A devotes his energies to creating or reinforcing social and political values and institutional practices that limit the scope of the political process to public consideration of only those issues which are comparatively innocuous to A. To the extent that A succeeds in doing this, B is prevented, for all practical purposes, from bringing to the fore any issues that might in their resolution be seriously detrimental to A's set of preferences (Bachrach och Baratz 1962: 30-31).

Denna form av maktutövande som Bachrach och Baratz beskriver kallas ”nondecision-making”. Diskussionen om nondecision-making handlar om att vissa aktörer har makt nog att begränsa eller hindra att vissa frågor uppmärksammas i den politiska dagordningen. Därmed kan vissa intressegrupper styra vilka frågor som kommer upp till agendan (Bachrach och Baratz 1962; Haugaard 2002: 26).

Excluding things from the agenda, creating selective precedents, defining matters as a private affair, excluding other by endless red tape, creating committees that never reach decisions, not publishing material of general public interest, files getting lost, handing over decisions to “experts” who are known to favour a particular outcome, exclusion by the misuse of qualifications, not having enough time, choosing a bad time for others, defining issues as inappropriate, are all instances of the second face of power (Haugaard 2002: 27-28).

Ofta handlar det om att inflytelserika aktörer bevarar maktförhållande för egen vinnings skull. Missgynnade samhällsgrupper kan i väldigt liten utsträckning påverka agendan då de saknar de resurser som inflytelserika grupper besitter (Bachrach och Baratz 1962, 1963).

4.2 Det civila samhället

Begreppet civilsamhälle har en lång historia och kan föras tillbaka till:

(...) Aristoteles och Cicero, via Thomas Hobbes och John Locke, till Adam Ferguson och den skotska upplysningen, med viktiga andra milstolpar som Alexis de Tocquevilles analys av föreningslivets betydelse för den amerikanska demokratin, Hegels diskussion av relationen mellan staten och ”det borgerliga samfundet” och Antonio Gramscis analys av civilsamhällets betydelse som det rum där en revolutionär praxis kunde utvecklas (SOU 1999: 14).

För att kunna påbörja en analys om huruvida det civila samhället anser sig ha påverkansmöjlighet gentemot EU:s utvecklingsarbete måste begreppet *civilsamhälle* först definieras. Att definiera civilsamhälle är problematiskt då begreppet är svårdefinierat (Heinrich 2004: 11). Begreppet betraktas som ett relativt innehållslöst begrepp då det förklarar allt och ingenting (Boussard 1998: 169).

Problematiken illustreras av Alan Fowler:

[a] maze is a place where people end up going round in circles or reach dead ends. Unless care is taken, analyzing civil society feels like this because it is an abstract political concept whose explanation is part and parcel of the theory being applied, hence any definition becomes tautological (Fowler citerad i Boussard 2001: 8).

Ett huvudproblem med begreppet civilsamhälle handlar om hur begreppet används, det vill säga som ett *analytiskt begrepp* eller som ett *normativt ideal* (Boussard 2001: 8). Om begreppet betraktas som ett normativt ideal följer en normativ ansats om hur det goda civilsamhället ser ut (Boussard 1998: 169). Används begreppet istället som ett analytiskt begrepp används det för att analysera social organisering i samhället. Fokus ligger på organisationer, deras uppbyggnad samt betydelse för människors moral i ett demokratiskt samhälle (Boussard 1998: 149). Dessa användningsområden tenderar att flätas samman vilket leder till att gränsdragningen mellan vad som är neutralt analytiskt och normativt blir otydligt. I forskningsvärlden presenteras det civila samhället ofta som ett analytiskt begrepp men är i praktiken ofta baserad på dess normativa karaktär, där civilsamhällets goda egenskaper lyfts (Boussard 2001: 8-9).

För att kunna analysera det civila samhället måste man välja en av kategorierna analytiskt begrepp eller normativt ideal, menar Boussard (1998: 149). Då vi i denna uppsats tittar på civilsamhällesorganisationers organisering gentemot EU kommer vi att använda det civila samhället som ett analytiskt begrepp. När begreppet används analytiskt måste det förklaras på

ett tydligt sätt (Boussard 1998: 169). Det är viktigt att vara medveten om att begreppet är konstruerat i en moderniserad västerländsk kontext (Boussard 2001: 9). Det civila samhället har sitt ursprung i ett Europa i en period av upplysnings- och industriella revolutioner. Begreppet har utvecklats, men fortfarande i en europeisk kontext. Vanligen förutsätter definitioner av det civila samhället ett moderniserat samhälle (Boussard 1998: 153). Vi ser dock inte detta som ett problem då vi analyserar svenska civilsamhällesorganisationer i en västerländsk kontext. CIVICUS har gjort ett försök i att hitta en världsomfattande definition av det civila samhället som möjliggör olika sorters kulturell förståelse av begreppet (Heinrich 2004: 11). CIVICUS definierar civilsamhället som: "The arena, outside of the family, the state, and the market where people associate to advance common interests" (Heinrich 2004: 13). Denna definition innehåller få attribut och omfattar således många empiriska fall (Boussard 1998: 153). Vi ser inget behov av att använda en så omfattande definition då vi analyserar svenska utvecklingsinriktade civilsamhällesorganisationer, varför vi väljer en mer snäv definition, vilken presenteras senare i texten.

I vid mening kan det civila samhället definieras som: "All public activity, by any individuals, organizations or movements, other than government employees acting in a governmental capacity" (Willetts 2006). En annan generell definition av det civila samhället lyder: "Civil society is a sphere of social interaction between the family, economy and the state, taking in voluntary associations, public interest foundations, social movements and forms of public discourse, debate, and communication" (Crook n.d.). Det civila samhället utgörs här av aktörer som interagerar och samarbetar kollektivt, i syfte att uppnå eller beskydda gemensamma intressen. Samarbetet sker i den sfär som varken är en del av staten, det ekonomiska eller familjens sfär.

I likhet med Boussard ser vi så vida definitioner av det civila samhället som problematiska då de inkluderar *alla* sorters aktörer, även den typen av civilsamhällesorganisationer som exempelvis är mer fritidsinriktade, som fotbollsklubbar eller bowlinglag. Medlemskap i en fotbollsklubb visar på ett engagemang utanför familjen och en förmåga att samarbeta men antyder inget djupare samhällsintresse. Det är ett engagemang för egenintresset snarare än allmänintresset. Boussard menar därför att man bör göra en distinktion mellan civilsamhällesorganisationer vars verksamhet kan relateras till offentliga intressen och organisationer vars verksamhet inte kan det (Boussard 1998: 156). Vidare kan en vid definition även inkludera organisationer med illegal verksamhet eller nynazistiska

organisationer (Boussard 2001: 9). Eftersom vi tittar på svenska civilsamhällesorganisationers påverkansmöjlighet gentemot EU:s utvecklingsarbete har vi, som tidigare nämnts, strategiskt valt urvalsgruppen CONCORD Sverige eftersom det kan sägas att den gemensamma nämnaren för medlemsorganisationerna är ett intresse av utvecklingspolitik och EU. De har således ett samhällsintresse.

Intresset för det civila samhället återupptäcktes och stärktes under 1990-talet, efter dess roll i kampen mot kommunismen i Östeuropa och militärdiktaturerna i Latinamerika. För människor i östeuropeiska och latinamerikanska länder handlade det civila samhället om att demokratisera maktutövningen, att störta diktaturer och skapa en folklig politisk kultur (SOU 1999: 15). Utifrån detta synsätt fungerar det civila samhället som en motvikt som granskar och kontrollerar staten (Boussard 2001: 9-10). Det civila samhället blir på så sätt en plattform från vilken man utkräver ansvar av staten (Nwosu 2006). Larry Diamond utgår från detta perspektiv och definierar det civila samhället som:

The realm of organised social life that is voluntary, self-generating, self-supporting, autonomous from the state and bound by legal order or set of shared rules.... It involves [people] acting collectively in a public sphere to express their interests, passions and ideas, exchange ideas, exchange information, achieve mutual goals, make demands on the state and hold state officials accountable. It is an intermediary entity standing between the private sphere and the state (Larry Diamond citerad i Nwosu 2006).

Det var också under 1990-talet som det civila samhället seglade upp på agendan inom biståndssammanhang som en viktig samarbetspartner för givarsamfundet. En rad fördelar sågs med att inkludera civilsamhället i utvecklingsarbetet (Boussard 2001: 5-6). Sida menar att civilsamhället: "(...) acts as the glue that stops society from falling apart and is an essential factor in the creation of peace and security" (Sida Civil Society Center n.d.). Enligt Sida är civilsamhället viktigt för att skapa ekonomisk, social och ekologisk hållbarhet (Sida Civil Society Center n.d.).

Internationellt sett är svenskars engagemang i det civila samhället stort:

I den svenska och nordiska traditionen har människors engagemang setts som ett avgörande inslag i och en förutsättning för en fungerande demokrati. Via föreningslivet får individen en kanal för att utöva politiskt medborgarskap. Samtidigt har föreningslivet setts som en demokratiskola, och det är inflytande- och demokratiaspekterna som har betonats (Svedberg et al. 2010: 9).

Roland Stenlund, chef för Sida Civil Society Center, säger att: “Hundreds of Swedish organisations work hard to decrease poverty in the world. Together with their affiliated organisations in cooperating countries, they promote the growth of a vital and sustainable civil society” (Sida Civil Society Center n.d.). I Sverige finns 150 000-200 000 olika föreningar inom olika intressesfärer. På ett genomsnitt mellan åren 1992 och 2009 arbetade runt 50 procent av Sveriges vuxna befolkning ideellt (Svedberg et al. 2010: 9, 13). Endast 26 procent av alla vuxna i Sverige uppger att de aldrig har arbetat på ideell basis (Svedberg et al. 2010: 38). Siffrorna kommer från en studie som utgått från en bredare definition av civilsamhället (Svedberg et al. 2010: 13). Om undersökningen exempelvis endast hade baserats på NGO-sektorn skulle siffrorna vara annorlunda (Sida Civil Society Center n.d.).

4.2.1 Vår definition av det civila samhället

Då vi tittar på EU:s utvecklingsarbete ligger vårt fokus på den typen av civilsamhällesorganisationer som ingår i den tredje sektorn, det vill säga NGO-sektorn. NGO står för *Non-Governmental Organization* och är som namnet antyder en organisation som är fri från direkt kontroll av staten (Boussard 2001: 9). Peter Willetts definierar en NGO som: “An independent voluntary association of people acting together on a continuous basis, for some common purpose, other than achieving government office, making money or illegal activities” (Willetts 2006). Världsbanken definierar NGO:s som: “(...) private organizations that pursue activities to relieve suffering, promote the interests of the poor, protect the environment, provide basic social services, or undertake community development” (OED 2002). Det rör sig om organisationer som arbetar med utvecklingsarbete, såsom kvinnoätverk, förespråkare för mänskliga rättigheter eller religiösa institutioner (Scholte 2000: 277). NGO:s är helt eller delvis beroende av bidrag, donationer till välgörande ändamål och volontärarbete (Onsander 2007).

NGO-sektorn framhålls av vissa forskare som *världens samvete*. Willetts hävdar exempelvis att:

There is a widespread attitude that NGOs consist of altruistic people campaigning in the general public interest, while governments consist of self-serving politicians. On some issues, such as human rights, this may generally be valid and NGOs are ‘the conscience of the world...’ (Blitt 2005).

Som framgår av citatet har NGO-sektorn fått ett ökat förtroende globalt sett, exempelvis vad gäller faktainsamling, att utreda och rapportera brott mot mänskligheter (Blitt 2005). Dock finns det även många forskare som har en annan syn på NGOs. Willetts fortsätter med att säga: "(...) even so, such an attitude should not be adopted as an unchallenged assumption ... NGOs do not automatically deserve support and governments are not necessarily in the wrong" (Willetts citerad i Blitt 2005). Blitt (2005) anser att NGO-sektorn bör regleras innan de får ökat inflytande. Det är en intressant diskussion i sig, dock har vi i denna uppsats inte syftat till att visa *hur* mycket påverkansmöjlighet civilsamhället *bör* ha. Uppsatsen syftar istället till att se på civilsamhällets upplevelser av sina påverkansmöjligheter i ljuset av de dokument som EU har som lyfter vikten av civilsamhället. Vidare är NGO:s ofta starkt beroende av resurser från den statliga sektorn (Blitt 2005; Svedberg och Trägårdh 2006). "The willingness of NGOs to speak out on issues that are unpopular with governments will be diluted by their growing dependence on official aid" (Edwards och Hulme citerade i Blitt 2005). Deras opartiskhet och vilja att verka som en motkraft till staten påverkas särskilt om de mottar resurser från odemokratiska eller fientliga regeringar (Blitt 2005). Annan kritik är att NGOs ofta är odemokratiska i sina interna strukturer, med ett fåtal personer som har stort inflytande. Inom organisationerna finns således ofta en intern ojämlikhet (Blitt 2005; Mongula 2007; Svedberg och Trägårdh 2006). NGOs ses vanligtvis som gräsrotsorganisationer som företräder sina målgrupper på ett demokratiskt sätt. Dock kan dessa organisationer vara: "(...) decidedly undemocratic and unaccountable to the people they claim to represent" (Blitt 2005). De har ofta mindre aktiva gräsrotsmedlemmar och alltfler "postgiromedlemmar", det vill säga passiva medlemmar (Blitt 2005; Svedberg och Trägårdh 2006). Ytterligare en kritik är att några få donatorer kan forma organisationernas program (Blitt 2005). Benedict Mongula påpekar att det är viktigt att se på motiven bakom skapandet av en NGO, samt vad den presterar. Andra problem som han lyfter rör korruption och de väldigt höga ersättningar som förekommer inom NGO-sektorn, särskilt i utvecklingsländer (Mongula 2007).

Trots kritiska röster anser vi att civilsamhället är en viktig sektor i EU:s utvecklingsarbete då de kan bidra med ett annat perspektiv än det EU har. Civilsamhället har dessutom ofta andra intressen. Som vi tidigare nämnt skapar detta en politik av multiaktörskaraktär. Genom att fler aktörer involveras i utvecklingsarbetet ökar också chansen att ett mål som delas av fler aktörer nås än om endast EU skulle styra över processen. Problemlösning underlättas och implementering av fattade beslut blir både enklare och billigare (van Waarden 1992).

Vi kompletterar ovanstående definitioner med Diamonds definition av civilsamhället:

The realm of organised social life that is voluntary, self-generating, self-supporting, autonomous from the state and bound by legal order or set of shared rules ... It involves [people] acting collectively in a public sphere to express their interests, passions and ideas, exchange ideas, exchange information, achieve mutual goals, make demands on the state and hold state officials accountable. It is an intermediary entity standing between the private sphere and the state (Larry Diamond citerad i Nwosu, 2006).

Här vill vi lyfta att civilsamhället kan verka som en motkraft till staten. Utifrån Diamonds definition kan civilsamhället utkräva ansvar av EU. I vårt fall ser vi det som att civilsamhället kan verka som en påminnande kraft för frågor som tenderar att glömmas bort, inte hinnas med eller har en lägre prioritet på den politiska dagordningen.

Då vi utgår från Diamonds definition av civilsamhälle och eftersom att en NGO är *en typ* av civilsamhällesorganisation väljer vi att i uppsatsen använda benämningen civilsamhälle, då detta är ett begrepp som används av såväl EU som CONCORD Sverige då de beskriver sina samarbetspartners och medlemsorganisationer. Dessutom refererar ofta termen civilsamhällesorganisation till just NGO (Mongula 2007).

4.3 Governance

I detta avsnitt börjar vi med att introducera begreppen *governance* och *multi-level governance* som bakgrund till nätverksteorin.

Begreppet *governance* har ingen riktigt bra översättning på svenska, därför kommer det engelska ordet att användas i denna uppsats. Governance återfinns i engelsk och fransk litteratur sedan flera hundra år tillbaka (Pierre 2009: 38-39). Begreppet härstammar från grekiskans *kubernân* som betyder att "lotsa" eller "styra". Från *kubernân* utvecklades sedan latinets *gubernare* (Kjaer 2004: 3). Innebörden av begreppet *governance* är föremål för otaliga analyser och förklaringar. Det råder ingen konsensus om vad *governance* exakt innebär (Hedlund och Montin 2009: 9).

Två övergripande synsätt kan dock urskiljas i *governance*debatten. Det ena synsättet anser att staten har *urholkats* medan det andra anser att man istället bör tala om en *förändring* hos staten (Hysing 2009: 109). I likhet med Pierre tror vi att det snarare skett en förändring än en

urholkning: "(...) maktbasen och maktutövningen förändras, och de politiska idealen vad gäller statens roll förändras likaså, men detta behöver inte nödvändigtvis innebära en försvagning av statens makt" (Pierre 2009: 46-47). Detta kan jämföras med Sveriges medlemskap i EU. För Sveriges del har medlemskapet inneburit en avsägning av viss makt. Dock kan Sverige fortfarande arbeta *inom* EU med styrning (Pierre 2009: 46-47).

Tidigare användes *governance* synonymt med *government* (Kjaer 2004: 3). Begreppen har samma ursprung men kan och bör åtskiljas (Pierre och Peters 2000: 29). Det talas om att det skett en förändring "från *government* till *governance*". Hedlund och Montin väljer att på svenska uttrycka det som "från centralstyrning till interaktiv samhällsstyrning", där de med interaktiv samhällsstyrning menar styrning med aktörer från olika samhällssektorer (Hedlund och Montin 2009: 7).

Den förändring som *governancelitteraturen* refererar till handlar om att uppdelningen av den offentliga och den privata sektorn inte längre existerar. Istället återfinns en samhällsstyrning som karaktäriseras av samarbete mellan stat och marknad (Pierre och Peters 2000: 15). Arbetet sker således över gränserna mellan det offentliga och det privata (Pierre 2009: 41). Hedlund och Montin beskriver denna förändring som:

En utveckling där den nationella politiken successivt förflyttats uppåt genom europeisering och globalisering, nedåt till kommuner och regioner genom delegering och decentralisering samt utåt genom privatisering till privata företag och till olika frivilligorganisationer (Hedlund och Montin 2009: 11).

Utvecklingen har således gått från en hierarkisk styrning med staten i kontroll, till en samhällsstyrning som präglas av samarbete mellan aktörer från olika samhällsskikt. I samband med dessa förändringar har det civila samhällets betydelse ökat (Kjaer 2004: 4). Det västerländska samhället har alltså utifrån dessa teorier blivit mer horisontellt (Pierre och Peters 2000: 15). Även om *governance* har vuxit som företeelse och normativ modell så finns *government* kvar. Staten har alltså fortfarande en viktig roll och betydande politisk makt (Pierre 2009: 42; Pierre och Peters 2000: 12). I denna uppsats argumenterar vi för att även om samhällsstrukturen har blivit mer horisontell, så anser vi att det finns en hierarkisk struktur i relationen mellan EU och det svenska civila samhället.

Idag har vi en komplex samhällsstyrning, där komplex innebär att: ”Många olika aktörer och intressen är inblandade, nätverk bildas, kontakter och initiativ korsar varandra där det gäller att koordinera händelseförloppet så att alla drar åt samma håll” (Hedlund och Montin 2009: 7). Hedlund och Montin lyfter vikten av samarbete mellan olika samhällsaktörer för att lösa komplexa samhällsproblem, såsom fattigdomsbekämpning (Hedlund och Montin 2009: 7). I och med globaliseringen har sådana samhällsproblem ökat, varför globalisering anses vara en viktig drivkraft bakom governance (Pierre 2009: 47; Pierre och Peters 2000: 16). EU som utvecklingspolitisk aktör torde således ha ett intresse av att involvera det civila samhället som samarbetspartner inom utvecklingsarbetet, då detta är ett komplext samhällsproblem. Teoretiskt sett sker genom governance en *inkludering* av andra aktörer än statliga (Hysing 2009: 124).

Governancelitteraturen redogör således för samhällsstyrning som kännetecknas av samarbete mellan stat och marknad och en flexibilitet och öppenhet där aktörer från olika samhällssektorer inkluderas. Samarbetet mellan EU och svenska civilsamhällesorganisationer sker dock på olika territoriella nivåer. Här blir begreppet *multi-level governance* relevant. Gary Marks definierar multi-level governance som: “(...) continuous negotiation among nested governments at several territorial tiers” (Marks citerad i Bache och Flinders 2004: 3). Begreppet har såväl vertikala som horisontella dimensioner. Med *multi-level* menas att det finns ett ökat ömsesidigt beroende bland stater som verkar på olika territoriella nivåer, medan *governance* visar på ett växande ömsesidigt beroende mellan statliga och icke-statliga aktörer på olika territoriella nivåer. I vårt fall blir det relevanta att styrningen sker över olika nivåer och mellan icke-statliga aktörer, såsom civilsamhället. Multi-level governance kom till som ett analysverktyg för policyskapandet inom EU då det sker på olika territoriella nivåer med aktörer från olika samhällssektorer (Bache och Flinders 2004: 2-3).

Nätverksteori utgör ett centralt inslag inom governancelitteraturen (Pierre och Peters 2000: 19). Rhodes (1997) definierar governance som: “Governance refers to self-organizing, interorganizational networks characterized by interdependence, resource-exchange, rules of the game, and significant autonomy from the state” (Rhodes 1997: 15). Nätverk är således en form av governance. En av de vanligaste typerna av nätverk inom modern governancelitteratur är *policynätverk* (Pierre och Peters 2000: 19). I denna uppsats kommer vårt fokus att ligga på policynätverk. Till det återkommer vi i nästa avsnitt.

4.4 Nätverksteori

För att kunna genomföra en analys av svenska civilsamhällesorganisationers påverkansmöjligheter gentemot EU:s utvecklingsarbete krävs det att vi förstår vad som innefattas av begreppet *nätverk*, då vi ser det som att dessa aktörer ingår i ett nätverk. I detta avsnitt introducerar vi dels nätverksteori och dels den nätverkssyn som vi lutar oss mot.

Begreppet nätverk är ett mångfacetterat begrepp som används framförallt inom samhällsvetenskaplig disciplin men även inom andra vetenskapliga discipliner (Börzel 1998). Under 1990-talet blev begreppet ett modeord i organisatoriska sammanhang på grund av EUs programsatsningar med nätverk som utvecklingsstrategi (Lind 2002: 53). Sociologen Martin Lind menar att det är svårt att tala om ett enda nätverksbegrepp då olika tillämpningar och användningsområden ger olika begrepp (Lind 2002: 15). ”Nätverk kan vara ett perspektiv, en metod, ett socialt fenomen, en skolbildning, en disciplin, ett ämnesområde eller varför inte en metafor” (Lind 2002: 57). Utifrån ett generellt perspektiv kan allt betraktas som nätverk. Vi låter Hedström och Swedberg förklara: “On the most general level, the social network approach insists that all social structures should be conceptualized and analyzed as networks where the nodes represent actors and the arcs connecting the nodes represent relationships between the actors” (Hedström och Swedberg 1994: 327). Hedström och Swedbergs definition har en epistemologisk grund då den betraktar den sociala verkligheten som nätverk. Utifrån denna definition ingår svenska civilsamhällesorganisationer i ett *formellt* nätverk, i vårt fall nätverket CONCORD Sverige. Nätverket av svenska civilsamhällesorganisationer ingår därutöver i ett större *informellt* nätverk med EU. Vi kommer härnäst att utgå från dessa antaganden. Att enbart utgå från Hedström och Swedbergs definition ger dock en alltför förenklad bild av begreppet nätverk. Tanja Börzel har formulerat följande minsta gemensamma nämnare för nätverksbegreppets användning inom olika discipliner:

(...) A set of relatively stable relationships which are of non-hierarchical and interdependent nature linking a variety of actors, who share common interests with regard to a policy and who exchange resources to pursue these shared interests acknowledging that co-operation is the best way to achieve common goals (Börzel 1997: 1).

Börzel menar således att aktörer inom ett nätverk har ett gemensamt intresse av att arbeta inom ett särskilt politiskt område. Enligt Börzel organiseras samarbetet horisontellt, där utbyte av resurser kan ske för att nå ett gemensamt mål (Börzel 1997).

Inom nätverksteori görs en distinktion mellan olika former av nätverk. En av de vanligaste typerna av nätverk inom modern governancelitteratur är *policynätverk* (Pierre och Peters 2000: 19). Då vi tittar på svenska civilsamhällesorganisationers påverkansmöjligheter på *policynivå* i EU:s utvecklingsarbete faller det sig naturligt att fokusera på *policynätverk* (Rhodes och Marsh 1992). För att förstå vad som menas med policynätverk är det viktigt att förtydliga hur vi förstår och tillämpar begreppet *policy*, nämligen som: ”(...) a set of ideas (goals) and the practical search for institutional arrangements for their realization” (Hjern och Hull 1984). Policy ses här som en uppsättning idéer (mål) som genomförs via någon sorts handling, i vårt fall via nätverk. Hertting definierar policynätverk som: ”(...) ett mer eller mindre stabilt mönster av samarbete mellan ömsesidigt beroende aktörer kring ett policyproblem eller offentligt program” (Hertting 2003: 39). För att förstå definitionen behöver vi även ta reda på vad ett *policyproblem* är. Hertting definierar policyproblem som: ”(...) ett problem som enligt vissa aktörer kräver åtgärder av flera aktörer tillsammans” (Hertting 2003: 50). Policynätverk är enligt Hertting en nödvändighet för att frambringa ett fungerande samhälle som löser problem på ett effektivt sätt (Hertting 2003: 37-38).

Sørensen och Torfing (2005) har en likartad definition men utvecklar begreppet vidare och definierar policynätverk som:

- A relatively stable horizontal articulation of *interdependent*, but operationally *autonomous* actors;
- Who interact through *negotiations* that involve bargaining, deliberation and intense power struggles;
- Which take place within a *relatively institutionalized* framework of contingently articulated rules, norms, knowledge and social imaginaries;
- That is *self-regulating* within limits set by external agencies and;
- Which contribute to the production of *public purpose* in the broad sense of visions, ideas, plans and regulations (Sørensen och Torfing 2005: 197).

Nätverksstyrning är ett begrepp som Hertting använder för att beskriva hur policynätverk styrs (Hertting 2003: 41-42). Nätverksstyrning har uppnåtts när:

(...) (1) en uppsättning ömsesidigt beroende aktörer som (2) frivilligt organiserar sig kring (3) funktionellt, och/eller geografiskt avgränsade policyproblem i (4) informella samarbetsformer och som (5) koordinerar sina handlingar genom förhandlingar utifrån (6) uppriktigt tillhandahållen information i avsikt att (7) öka sin implementeringskapacitet med maximalt bibehållen autonomi (Hertting 2003: 51).

Enligt Hertting skapar nätverksstyrning legitimitet i politiken då fler aktörer genom nätverksstyrningen får möjlighet att delta i policyutvecklingen (Hertting 2003: 16-17, 41-42). Elander et al. anser att: ”Politiken och politikerna blir mer anonyma ju längre bort från den politiska arenan medborgarna befinner sig” (Elander et al. 2009: 192). Nätverksstyrning stärker på så sätt demokratin (Elander et al. 2009: 190). Det finns således positiva, långsiktiga resultat med nätverksstyrning. Detta är en intressant diskussion i sig, men inom ramen för denna uppsats kommer vi inte att fokusera på vilka samhällseffekter som policynätverk kan få.

Vad gäller policynätverks struktur finns delade meningar. Enligt Rhodes och Marsh innefattar policynätverk ett *center* och *periferi*, där EU kan ses som center och svenska civilsamhällesorganisationer som periferi. Strukturen anses således vara hierarkisk istället för horisontell. Rhodes och Marsh kopplar den hierarkiska strukturen till resursberoendet och menar att det finns en tydlig uppdelning mellan aktörer som har resurser och aktörer som saknar detta (Rhodes och Marsh 1992).

Även om aktörer i policynätverk försöker organisera sig betyder det inte att organiseringen blir framgångsrik (Hertting 2003: 43). Den potential som policynätverk har nås endast vid framgångsrika policynätverk (Sørensen och Torfing 2005). Ovanstående definitioner av policynätverk och nätverksstyrning är således idealtypiska (Hertting 2003: 51). Vi måste därför problematisera begreppet för att kunna genomföra en analys av svenska civilsamhällesorganisationers påverkansmöjlighet gentemot EU:s utvecklingsarbete. I följande avsnitt diskuteras och problematiseras begreppet policynätverk.

4.5 Teoretiskt ramverk

För att kunna besvara vår frågeställning: *Upplever enskilda svenska civilsamhällesorganisationer att de har påverkansmöjligheter i EU:s utvecklingsarbete på policynivå?* kommer vi att använda oss av delar av den teori som presenterats ovan. Då vi utformade det teoretiska ramverket utgick vi från nätverksteorierna, mer specifikt från Herttings (2003) och Sørensen och Torfings (2005) teorier om policynätverk. Vi har även utgått från Rhodes och Marsh (1992) teori om hierarkiska nätverk när vi tittar på det informella nätverket mellan EU och svenska civilsamhället. Vi såg att struktur och kommunikation är två viktiga delar av dessa teorier och även två viktiga pusselbitar för att besvara vår frågeställning. Utöver det ser vi Bachrach och Baratz (1962) teori om makt över

dagordningen som en del av påverkan och därmed som en viktig del i relationen mellan EU och det civila samhället. Vi valde därför att göra dessa tre till våra analyskategorier: *struktur*, *kommunikation* och *makt över dagordningen*, utifrån vilka vi genomför analysen av empirin. Även i nätverksteorierna ser vi maktaspekter, såsom tidigare presenterat i avsnittet om påverkansmöjlighet. Under analysen av empirin har vi därför beaktat dessa maktteorier. En annan viktig del som vi lyfter rör beroendet mellan aktörer i nätverken. Beroendet kommer att presenteras i strukturkategorin, men dyker även upp i kategorin om makt över dagordningen. Detta beror på att analyskategorierna överlappar varandra. Då vi själva har utformat analyskategorierna och utifrån kategorierna delat in det empiriska materialet gör vi under analysens gång en bedömning av empirin som baseras på våra egna åsikter. Det är därför viktigt att vara medveten om att det finns en viss subjektivitet i materialet. Därmed har vi operationaliserat teorin och skapat vårt teoretiska ramverk. I följande avsnitt förklaras dessa analytiska kategorier.

4.5.1 Struktur

Som vi tidigare nämnt bygger mycket av governancelitteraturen på föreställningen om att samhällsstrukturen gått från hierarkisk styrning med staten i central ställning till en styrning av horisontell karaktär (Kjaer 2004: 4). I denna uppsats tar vi tydlig ställning mot detta antagande. Vi anser att samhällsstrukturen har blivit mer horisontell, men i relationen mellan EU och det svenska civilsamhället menar vi i enlighet med Rhodes och Marsh (1992) att det finns en hierarkisk struktur. EU är en alltför stor organisation för att kunna avsätta sig makten på det vis som nätverksteorin beskriver. EU och det civila samhället ingår således i ett hierarkiskt informellt nätverk. Som vi nämnde i avsnittet om påverkansmöjlighet kan EU ses som en hegemonisk maktapparat där svenska civilsamhällesorganisationer är i en svagare position gentemot EU (Janson 2001: 40).

Policynätverk beskriver vidare ett samarbete mellan självständiga men *ömsesidigt beroende* aktörer. Hertting beskriver beroendet på följande sätt: ”A vill komma i åtnjutande av något som B har medan B vill komma åt något som A har” (Hertting 2003: 66). Detta beroende är ett *resursberoende* (Hertting 2003: 61; Rhodes och Marsh 1992). Hertting betonar betydelsen av materiella resurser, information och legitimitet (Hertting 2003: 62). I uppsatsen ligger fokus på information, då legitimitet, som tidigare nämnts, ligger utanför denna uppsats ramar. Här ser vi materiella resurser som ekonomiska medel. Information ser vi i denna analyskategori som en resurs, hur informationen utbyts tar vi upp i nästa analyskategori.

Dessutom ser vi kunskap som en informationsresurs. Policynätverk är alltså en viktig källa av resurser. Vid ett resursutbyte tas kunskap från olika samhällsskikt tillvara på (Sørensen och Torfing 2005). Lokala synpunkter förmedlas till aktörer på internationell nivå. Nätverket blir även en kanal som EU kan använda för att lyssna på den debatt som förs på lokal nivå. Aktörer kan reducera sina transaktionskostnader genom att arbeta i nätverk då samarbetet leder till bättre koordinering och minskat dubbelarbete. På så sätt underlättas problemlösning och implementering av fattade beslut blir både enklare och billigare (Van Waarden 1992). Dessutom underlättas problemlösning då problem upptäcks i ett tidigare stadium. Samarbetet ökar på så sätt kvaliteten av politiska beslut (Sørensen och Torfing 2005). Politiska misslyckanden beror på bristande samarbete, särskilt på lokal nivå (Hertting 2003: 42).

Resursberoendet är i hög grad en maktfråga. Rhodes och Marsh menar att det finns en tydlig uppdelning mellan medlemmar som har resurser och medlemmar som saknar detta (Rhodes och Marsh 1992). Det ömsesidiga beroendet är därför symmetriskt eller asymmetriskt. Att aktörerna är ömsesidigt beroende av varandra betyder således inte att beroendet är jämbördigt (Hertting 2003: 51; Sørensen och Torfing 2007). I vårt fall behöver svenska civilsamhällesorganisationer såväl information som materiella resurser från EU för att kunna påverka. EU i sin tur behöver information från svenska civilsamhällesorganisationer för att kunna fatta bättre beslut och för en solidare förankring av besluten.

I vår analys kommer vi att se efter hur informanterna upplever att strukturen inom det informella nätverket mellan EU och det svenska civilsamhället fungerar, samt huruvida den tillåter påverkan, det vill säga om strukturen upplevs vara horisontell eller hierarkisk. Vi kommer också att titta efter om det ömsesidiga beroendet är symmetriskt eller asymmetriskt.

4.5.2 Kommunikation

I policynätverk interagerar aktörer genom förhandlingar (Sørensen och Torfing 2005; Hertting 2003: 41-42). Här ser vi begreppet förhandling som en typ av interaktion mellan olika aktörer. Det är denna interaktion som är avgörande för svenska civilsamhällesorganisationers policypåverkan inom EU:s utvecklingsarbete. Enligt Sørensen och Torfing består denna interaktion av maktkamper (Sørensen och Torfing 2005). Då det uppstår en maktkamp tolkar vi det som att interaktionen inte behöver leda till konsensus. Samarbetet garanterar alltså inte att enskilda aktörer kan få igenom egna beslut eller prioriteringar. Åström och Granberg lyfter vikten av *kommunikation*. En viktig aspekt här är huruvida kommunikationen är enkelriktad

eller dubbelriktad (Åström och Granberg 2009: 164). Om kommunikationen är enkelriktad handlar det om att EU informerar berörda aktörer om redan fattade beslut. Om kommunikationen istället är dubbelriktad förs en samtalsorienterad dialog mellan EU och svenska civilsamhällesorganisationer. Det handlar om *inflytande*, det vill säga vilka de relevanta beslutsfattarna är. Åström och Granberg ställer sig följande fråga: ”Hur ser relationen ut mellan inflödet från deltagarna och det faktiska utfallet i termer av beslut, policier och planer?” (Åström och Granberg 2009: 164). Genom en dubbelriktad dialog finns således en påverkansmöjlighet, då inflödet från deltagarna används i praktiken.

Vid analys av intervjumaterialet kommer vi att titta på informanternas syn på kommunikationen med EU, om den upplevs som enkel- eller dubbelriktad. Om kommunikationen är dubbelriktad menar vi att båda parter kan utöva påverkan och att det finns en ömsesidig dialog.

4.5.3 Makt över dagordningen

Som en del av kommunikationen mellan EU och civilsamhället tittar vi på huruvida svenska civilsamhällesorganisationer *inkluderas* eller *exkluderas* i policyarbetet, det vill säga om det informella nätverket där EU och svenska civilsamhället ingår är öppet för deltagande eller om det begränsas till vissa aktörer. Om civilsamhället inkluderas finns en påverkansmöjlighet (Åström och Granberg 2009: 164-165). Som vi beskrev i avsnittet om påverkansmöjlighet (4.1) kan aktörer exkluderas från beslutsfattande genom att utrymmet för en viss fråga begränsas, i vårt fall en policy. Det innebär att vissa typer av frågor aldrig når stadiet av beslutsfattande. Helga Leitner menar att EU stödjer men också använder nätverk för att främja sin egen politik genom att begränsa och övervaka nätverkens mål, agendor och geografiska räckvidd (Leitner 2004: 251). Det gynnar en viss typ av värderingar och åsikter på bekostnad av och till fördel för vissa grupper (Bachrach och Baratz 1962, 1963). Här har vi tagit avstamp i avsnittet om påverkansmöjlighet. Att kunna påverka vilka frågor som finns uppe till diskussion handlar om att ha makt över dagordningen. Vi anser att makt över dagordningen är en del av kommunikation, men då det utgör en stor del av påverkansmöjligheterna, väljer vi att ha det som en egen analyskategori. I analysen av empirin kommer vi att utifrån Bachrach och Baratz teori om dagordningsmakt (1962) titta på huruvida informanterna anser sig kunna påverka och lyfta sina specifika frågor på den politiska dagordningen. Vi kommer även att titta efter om de upplever att deras arbete begränsas av EU. Begränsningar kan exempelvis

vara korta deadlines, att undanhålla material av allmänt intresse och inte ha tillräckligt med tid (Haugaard 2002: 26).

5. Bakgrund

Många aktörer styr och påverkar EU:s utvecklingsarbete, varför det kan vara svårt att se vilka påverkansmöjligheter varje enskild aktör har. För att kunna genomföra en analys av svenska civilsamhällesorganisationers påverkansmöjlighet gentemot EU:s utvecklingsarbete krävs det därför att vi först förstår hur EU:s utvecklingsarbete fungerar. I detta kapitel görs en kort presentation av EU:s utvecklingsarbete, samt en beskrivning av var, när och hur civilsamhällesorganisationer har en möjlighet att kunna påverka policyprocessen. Dessutom presenteras de civilsamhällesorganisationer vi har intervjuat.

5.1 Om EU som utvecklingsaktör

Unionens och medlemsstaternas utvecklingspolitik är tänkta att komplettera varandra. I European Consensus on Development (European Parliament, Council, Commission 2006) framlades att mervärdet av unionens politik bygger på: EU:s globala närvaro, dess expertis i fråga om genomförandet av stödet, dess roll för att främja en konsekvent politik och tillämpning av bästa metoder samt för att underlätta samordning och harmonisering, stödet till demokrati, mänskliga rättigheter, gott styre och respekt för internationell rätt samt främjandet av det civila samhällets deltagande och solidariteten mellan Nord och Syd (European Parliament, Council, Commission 2006).

Utvecklingsarbetet inriktar sig på två områden: mänskliga rättigheter och demokrati samt inkluderande och hållbar tillväxt för mänsklig utveckling (European Commission 2012: a). Fokus ligger på länder som är i störst behov av externt stöd då EU:s viktigaste utvecklingspolitiska mål är att minska och så småningom utrota fattigdom (European Commission 2012: d).

Kritik som har framförts mot EU:s utvecklingsarbete rör exempelvis samstämmighetspolitiken. Eftersom EU har en komplex beslutsstruktur kan politiken bli inkonsekvent, då exempelvis två politikområden kan krocka och slå ut varandra. Detta kan påverka fattigdomsbekämpningen (CONCORD Sverige 2012: b). Eftersom det kan vara komplicerat kommer vi här kort förklara hur beslutsfattande kan gå till.

EU kanaliserar över hälften av världens bistånd och har därmed en stor inverkan på många utvecklingsländer (EU-upplysningen 2012: a). Ungefär en femtedel av EU:s totala biståndsmedel förvaltas av kommissionen (Europeiska kommissionens representation i Finland 2008). Kommissionen är världens fjärde största biståndsgivare (de Toma n.d: 7). Tillsammans med de enskilda medlemsländernas bilaterala bistånd kanaliserar EU mer än hälften av världens bistånd och har därmed stor potential att påverka omvärlden i en positiv riktning (The European Consensus on Development 2006).

Att lyckas påverka EU:s policy kan alltså innebära ett enormt genomslag för den aktuella frågan. Eftersom utvecklingspolitiken är en så kallad “shared competence” mellan EU och medlemsländerna, finns det olika kanaler för civilsamhällesorganisationer att påverka EU på policynivå (de Toma n.d: 6). Exempelvis kan svenska civilsamhällesorganisationer försöka påverka ministerrådet via Sveriges regering, EU-parlamentariker eller kommissionen.

Civilsamhället kan påverka EU:s lagstiftning (såsom förordningar, direktiv eller beslut), rådsslutsatser och policydokument (de Toma n.d: 19). Utanför huvudstadnivå kan civilsamhällesorganisationer i samarbete med partners i det aktuella landet, utöva viss påverkan vid utformandet av landstrategier (de Toma n.d: 20). Beroende på vad civilsamhällesorganisationen vill påverka finns olika tillvägagångssätt och kanaler (de Toma n.d: 19).

EU:s lagar stiftas ofta genom det ordinarie lagstiftningsförfarandet då kommissionen vanligtvis lägger fram ett förslag. Detta förslag måste sedan godkännas av Europaparlamentet tillsammans med ministerrådet, vilket består av medlemsländernas regeringar (Europeiska unionen 2012). Beslut kan också fattas genom det särskilda lagstiftningsförfarandet, vilket ter sig olika beroende på vilket beslutsområde det gäller (EU-upplysningen 2012: b).

Processen för att fatta ett beslut sker genom olika steg. Kommissionen lägger fram ett förslag och sätter agendan för rådsarbetsgrupperna som är de första att diskutera förslaget på medlemsstatssidan. I rådsarbetsgrupperna sitter tjänstemän från respektive medlemsland och för sitt lands talan i den aktuella frågan. Detta är medlemsländernas första tillfälle att reagera på kommissionens förslag. Då frågan är utlöst eller om diskussioner inte kommer längre går frågan vidare till COREPER. I COREPER sitter respektive lands Brysselambassadör. Samtidigt behandlar EU-parlamentet förslaget. EU-parlamentet identifierar en kommitté som

ska producera en rapport. Under produktionen av rapporten kan kommissionen inbjudas att försvara sitt förslag inför kommittén. Då rapporten har accepterats av kommittén går den vidare till kammaren där röstning sker med kvalificerad majoritet. Efter att EU-parlamentet har röstat om förslaget kan ministerrådet antingen anta beslutet eller förkasta det. Vid en förkastning antar ministerrådet en så kallad gemensam ståndpunkt, vilken kommuniceras till EU-parlamentet och går efter behandling till en andra läsning om EU-parlamentet inte accepterar ministerrådets gemensamma ståndpunkt (de Toma n.d: 22-23).

Det är kommissionen som utfärdar policydokument, exempelvis grönböcker, arbetsdokument, riktlinjer till EU-delegationerna eller tematiska kommunikationer (de Toma n.d: 19). Kommissionen måste vara oberoende av nationella intressen och den övergripande rollen är att främja EU:s generella intressen (Danska Ordförandeskapet 2012: a). Kommissionen håller ibland konsultationer där såväl civilsamhället som andra aktörer har möjlighet att lämna sina synpunkter på förslag från kommissionen inom en given tidsram (European Commission 2012: b).

Det land som innehar det roterande ordförandeskapet i Europeiska Unionens råd får till viss del chans att påverka EU:s agenda och ge impulser till EU (Danska Ordförandeskapet 2012: b). Ett annat sätt att utöva påverkansarbete kan därför vara att försöka influera det aktuella ordförandeskapet vilket kan underlättas om det är det egna landet som innehar ordförandeskapet (MR-fonden 2012: b).

Genomförandekommittéer ska genomföra biståndspolitiken och fatta beslut på en mer detaljerad nivå. Dessa har en ordförande från kommissionen och representanter från medlemsländerna. Det är kommissionen som framlägger förslag på beslut. Genom kommittéerna kan medlemsländerna få ett visst inflytande över kommissionens beslut samtidigt som kommissionen kan få viktig kunskap från medlemsländerna (CONCORD Sverige 2008). EuropeAid, som ligger under kommissionen, genomför EU:s bistånd (Europeiska kommissionens representation i Finland 2008). Detta sker exempelvis genom projekt, budgetstöd eller stöd till sektorer. Stödet kan kanaliseras genom den offentliga sektorn, den privata sektorn eller det civila samhället (European Commission 2012: c).

5.2 Hur kan civilsamhället påverka?

Det finns flera kanaler för civilsamhällesorganisationer att utöva påverkan på EU:s utvecklingsarbete. Vilket sätt och vilken institution påverkan bör riktas mot beror delvis på vilket stadium ett beslut befinner sig i (de Toma n.d: 22).

På ett allra första stadium (pre-proposal stage) gäller det att först få information om vilka beslut som finns i kommissionens "pipeline" och därefter vilket direktorat och vilka tjänstemän som ansvarar samt om en expertgrupp kommer sättas upp eller om de kommer att använda sig av en existerande expertgrupp. Expertgrupperna är öppna för civilsamhällesorganisationer och andra aktörer som uppfattas som experter som kan hjälpa till att utveckla EU:s förslag. På detta stadium är det också strategiskt att bygga allianser med likasinnade organisationer och att nätverka med etablerade civilsamhällesorganisationsnätverk i Bryssel (de Toma n.d: 22). Kommissionen är den drivande kraften i EU och det främsta verkställande organet (de Toma n.d: 13).

Sedan under förslagsstadiet är det viktigt att försöka påverka de tjänstemän från kommissionen som är ansvariga för utarbetandet av ett dokument. Bond rekommenderar att en organisation bör försäkra sig om att inte vara en ensam röst hos kommissionen utan arbetet bör ske exempelvis genom formella nätverk (de Toma n.d: 22).

Under den första läsningen är det aktuellt att vända sig till ministerrådet och EU-parlamentet för påverkan. Båda dessa tar ställning till förslaget (de Toma n.d: 22). Att påverka ministerrådet innebär att påverka den svenska regeringens ståndpunkter (de Toma n.d: 10). För att hålla sig à jour med diskussionerna kan civilsamhället få information från antingen regeringen eller Brysselrepresentationen. I EU-parlamentet kan förslag på ändringar i rapporten lämnas av NGOs. Under den första läsningen finns flera olika kontaktpunkter inom EU-parlamentet såsom den föredragande, den skuggföredragande, de politiska gruppernas samordnare, tjänstemän på sekretariatet och förslagsföredraganden (de Toma n.d: 22-23).

Sammanfattningsvis kan sägas att det kan vara en snårskog att påverka EU på policynivå. Det gäller att veta vad man vill påverka och därpå hur man ska gå tillväga, vilken del av EU man ska kontakta och var i processen man ska komma in (de Toma n.d: 18-19). För att kunna påverka är det bland annat viktigt att komma in i ett tidigt stadium, att ha tydliga mål, att

förstå den större EU-kontexten, att förstå vilket stadium ett beslut befinner sig i, att försöka etablera sin organisation som en "expert" samt relations- och nätverksbyggande med nyckelkontakter (de Toma n.d: 23). Det krävs alltså mycket resurser för att bedriva påverkansarbete gentemot EU. Som vi har sett betonar EU i flertalet dokument vikten av att det civila samhället ska få delta i utvecklingsarbetet, såväl på policynivå som i genomförandet. Därför är det viktigt att ta reda på om EU skapar utrymme för civila samhället utifrån det civila samhällets egna upplevelser.

5.3 Presentation av intervjuade civilsamhällesorganisationer

I den empiriska delen av denna uppsats intervjuade vi ett slumpmässigt urval av civilsamhällesorganisationer. För ett detaljerat tillvägagångssätt, se metodkapitlet. Som tidigare nämnts i metodkapitlet skiljer sig de organisationer vi intervjuade en del från varandra. Därför fann vi det viktigt att kort presentera organisationerna.

Afrikagrupperna

Afrikagrupperna är en solidaritetsorganisation som ägnar sig åt utvecklingssamarbete med fem länder i södra Afrika samt stödjer kampen för att Västsahara ska bli fritt. På kontoret i Stockholm arbetar ca 15 personer med insamling, att bilda opinion och att informera. Afrikagrupperna stödjer organisationer istället för att ha egna projekt. Afrikagrupperna har funnits sedan 1974 (Afrikagrupperna 2012).

CONCORD Sverige

CONCORD Sverige har utgjort vår urvalsgrupp för det slumpmässiga urvalet. Vi beslutade oss för att även intervjuar CONCORD Sverige som fyller funktionen av en paraplyorganisation som samlar 45 civilsamhällesorganisationer. CONCORD Sverige vill sätta utveckling högre på EU:s agenda genom att bedriva påverkans- och informationsarbete. Dessutom ska medlemsorganisationerna få kunskap och kapacitet att påverka EU:s utvecklingspolitik och få hjälp med att söka EU-bidrag. CONCORD Sverige bevakar även den svenska politiken. Prioriterade frågor är utvecklingseffektivitet och samstämmighet. CONCORD Europa samlar CONCORD Sverige och 25 andra nationella plattformar. Tillsammans ingår över 1800 europeiska civilsamhällesorganisationer. CONCORD Sverige säger att deras styrka är att de finns i: "(...) ett nätverk som har etablerade kanaler gentemot Europeiska kommissionen, Europaparlamentet, medlemsstaterna, nationella parlament och det

civila samhället i Europa” (CONCORD Sverige 2012: a). På CONCORD Sverige arbetar fyra personer (CONCORD Sverige 2012: a).

Diakonia

Bakom Diakonia står två svenska kyrkor. Diakonia arbetar i runt 30 länder tillsammans med ca 400 lokala organisationer. Diakonia har funnits sedan 1966. Huvudkontoret ligger i Stockholm och där arbetar runt 44 medarbetare med samordning av det internationella arbetet, insamling, folkbildning, administration och att skapa opinion. Mänskliga rättigheter och rättvisa står i fokus för arbetet (Diakonia 2012).

Emmaus Björkå

Emmaus Björkå bygger sin verksamhet på människors skänkta begagnade kläder och saker, vilka säljs i butiker. En del av sakerna skickas till samarbetsorganisationer eller säljs på export. Resten säljs i second hand-butiker från vilka överskottet går till utvecklingsarbete i olika länder. Emmaus Björkå har som mål att dela lika på jordens resurser och att dessa ska användas så att både människa och miljö kan må bra. Organisationen vill visa på att det finns ett samband mellan överflödet i Nord och fattigdomen i Syd genom opinionsbildning. Den internationella Emmausrörelsen kom till Sverige under början av 1960-talet. Idag finns ett tiotal föreningar i Sverige (Emmaus Björkå 2012: a). Rörelsen finns dock i nästan fyrtio länder och består av mer än 200 grupper. I uppsatsen har vi haft kontakt med Emmaus Björkås huvudkontor i Göteborg. På kontoret finns 16 anställda varav fyra arbetar med solidaritetsarbete (Emmaus Björkå 2012: b).

Fairtrade

Fairtrade är en produktmärkning som vill: ”(...) skapa förutsättningar för odlare och anställda i utvecklingsländer att förbättra sina arbets- och levnadsvillkor” (Fairtrade 2012: a). Fairtrade består av en förening och ett bolag. Föreningen har sex anställda och bolaget har 9-10 anställda. På föreningen arbetar man med bland annat kampanjarbete, utbildning av ambassadörer och opinionsbildning. Bolaget arbetar med varumärket och tar exempelvis kontakt med kedjor och olika företag för att sälja Fairtradeprodukter samt sköter processen med att märka produkterna. För Fairtrade Sverige är EU-arbetet inte så prioriterat eftersom Fairtrade Sveriges fokus är att öka kunskap och kännedom om Fairtrade på den svenska marknaden (Fairtrade 2012: b).

Kooperation utan gränser

Kooperation utan gränser har funnits sedan 1958 och bakom står ett sextiototal företag och organisationer. Det är en ideell biståndsorganisation som arbetar genom ”hjälp till självhjälp” och riktar sig främst till fattiga människor på landsbygden i över 20 olika länder i framförallt Afrika och Latinamerika. Huvudkontoret ligger i Stockholm där arbetet sker genom att skapa opinion och informera. På kontoret i Stockholm arbetar runt 40 personer (Kooperation utan gränser 2012).

Kvinna till kvinna

Kvinna till Kvinna arbetar med att stödja kvinnors organisering i konfliktområden och samarbetar med lokala kvinnoorganisationer som aktivt arbetar för fred och återuppbyggnad. På huvudkontoret i Stockholm arbetar organisationen med bland annat information, opinionsbildning, administration och fältkoordinering (Kvinna till kvinna 2012: a). På kontoret i Stockholm arbetar ungefär 40 personer. (Kvinna till kvinna 2012: b).

MR-fonden

MR-Fonden arbetar med att stärka mänskliga rättigheter både i Sverige och internationellt. Det är en stiftelse som är både religiöst och politiskt obunden. Arbetet sker genom: ”Utbildning, informations- och påverkansarbete samt internationellt samarbete med människorättsorganisationer” (MR-fonden 2012: a). MR-fonden har funnits sedan 1991 och har fem personer på sitt kansli men tar in konsulter vid behov (MR-fonden 2012: b).

Shia

Shia är en paraplyorganisation som består av 28 svenska handikapp- eller funktionshinderorganisationer och är en av Sidas ramorganisationer. Shia står för ”Solidarity Human Rights Inclusion and Accessibility” men kallas även för svenska funktionshinderrörelsens plattform. Det är medlemsorganisationerna som bedriver projekt med sina systerorganisationer i världen. Samarbete sker med sju programländer. På Shias kansli finns åtta anställda och en generalsekreterare. Shia ser arbetet med EU som ett kraftfullt sätt att se till att människor med funktionsnedsättning inkluderas i biståndsarbete (Shia 2012).

Under intervjuerna framkom att de olika organisationerna har olika nivåer av intresse och engagemang vad gäller sitt arbete med att påverka EU. Detta kan ha olika orsaker, exempelvis brist på resurser, personal, kunskap eller att det inte ligger inom ramen för organisationens

prioritet. I vår uppsats skapar detta ett representativt urval utifrån vilket vi kan generalisera. I följande kapitel kommer vi att presentera en analys av våra genomförda intervjuer.

6. Analys

Kapitlet innehåller en analys av det empiriska materialet och är indelat i tre analysavsnitt utifrån det teoretiska ramverkets analyskategorier struktur, kommunikation och makt över dagordningen. Under analysen av intervjuerna har vi utgått från det teoretiska ramverket för att förstå innehållet i intervjuerna. Då några informanter velat vara anonyma har vi valt att inte redovisa vilka personer som deltagit i intervjuerna. Däremot finns en fullständig lista av de civilsamhällesorganisationer som vi pratat med (se Bilaga). Dessutom kommer vi i analyskapitlet inte att skriva ut vilken organisation som har sagt vilket citat. Emellertid särskiljs CONCORD Sverige från övriga civilsamhällesorganisationer genom sin funktion som paraplyorganisation och organisationen citeras därför i den empiriska delen av uppsatsen.

6.1 Struktur

Följande avsnitt fokuserar på informanternas upplevelser av EU:s struktur. Vi kommer att titta på huruvida EU skapar utrymme för andra aktörer i nätverket att ha möjlighet till påverkan i policyskapandet.

Två övergripande synsätt har framkommit under intervjuerna där det ena säger att EU:s struktur är komplex och svåråtkomlig medan det andra har en mer positiv syn på strukturen och säger att det utifrån förutsättningarna fungerar ganska bra. EU har blivit bättre på att involvera det civila samhället på senare år, menar en av våra informanter. Varje enskild intressent, såväl civila, offentliga, som privata, vill ha så mycket utrymme som möjligt. En av informanterna uttrycker att: ”Om man sätter det i perspektiv och ser till hur många intressen som finns att lyssna på, så tycker jag personligen att det finns en väldigt stor öppenhet. Bara att de tar emot oss är en väldigt stor grej”. En annan informant träffade på en given dag sex av sju tillfrågade EU-parlamentariker i Bryssel. Han upplevde att det finns mycket större möjlighet att ”komma in och föra talan” än vad han hade föreställt sig. Även informanten på CONCORD Sverige säger sig se en positiv utveckling då EU i ökad utsträckning verkar se ett behov av att involvera civilsamhället utifrån ett effektivitetsperspektiv (CONCORD Sverige 2012: d). Utifrån detta synsätt fungerar det informella nätverket och har i likhet med Herttings (2003) och Sørensen och Torfings (2005) definitioner av policynätverk en horisontell struktur.

Trots positiva röster kring EU:s struktur var det fler som såg strukturen som komplex. Samtliga informanter anser att det är svårt att arbeta gentemot EU då de menar att EU är för byråkratisk, tungrodd och komplicerad. ”Det känns (...) väldigt byråkratiskt, som att de sitter bakom en mur”. En annan informant säger att: ”De är överbyråkrater och krånglar till det”. EU som biståndsaktör beskrivs som oöverskådlig och svår att ta sig in i. En informant beskriver den frustration han kände efter en studieresa till Bryssel:

Det man känner är jösses! Vad är det här för människor? Är de galna? De är små tekniker, totalt insnöade i något regelsystem och det ska bedömas hit och dit som om det vore ett laboratorium. Det handlar inte om samhällsbygge och samhällsutveckling, de har en helt annan inställning.

Ytterligare en informant ser en problematik i att EU:s utvecklingsarbete är för tekniskt och menar att man därför inte alltid kan leverera sina synpunkter: ”Man hinner inte sätta sig in i allt”. En informant anser att EU:s nuvarande struktur ligger bakom ”de problem vi ser”. Som exempel lyfter han samstämmigheten i EU:s utvecklingsarbete. ”Å ena sidan ger man mycket katastrofbistånd till Västsahara, men samtidigt stöttar man Marocko och deras ockupation av Västsahara”. Detta är också ett exempel på då olika politikområden och intressen kan krocka och slå ut varandra. Samma informant lyfter vikten av ett internationellt samarbete, särskilt på grund av de gränsöverskridande utmaningar som vi står inför, men anser ändå att EU ”bör skrotas” för ett nytt samarbete. Eftersom de flesta av informanterna ändå såg EU:s struktur som svår så går det att, utifrån Rhodes och Marsh (1992) teori om hierarkiska nätverk, se att det informella nätverket där EU och de svenska civilsamhällesorganisationerna ingår snarare är hierarkiskt än horisontellt.

Flera informanter nämner att det är svårt att veta var man ska vända sig: ”Ju mer man får veta om EU desto mer komplicerat är det”. En annan informant anser: ”Det är inte lätt att hitta rätt, vare sig information eller rätt person att kontakta”. Ytterligare en informant säger att: ”Jag tycker inte det är lätt att hitta vare sig namn, mailadress eller telefonnummer till rätt personer”. Som system är EU inte tillgängligt, menar flera informanter. En informant hänvisar till sin organisation som varit med länge: ”Vi är ganska vana att hitta i denna snåriga djungel. Om vi inte tycker det är lätt så är det för andra förmodligen väldigt svårt”. Det var endast en av våra informanter som uttryckte att de visste hur de skulle gå tillväga för att ta kontakt med EU. Dock hade de ingen nuvarande direktkontakt med EU. Övriga informanter uttryckte att kommissionen är svår att nå. Däremot var det många som tyckte att det är lättare att nå EU-

parlamentarikerna. Informanten på CONCORD Sverige anser däremot att det är relativt lätt att nå personer på kommissionen och jämför det med hur det är i Sverige, att ”de är mer eller mindre tillgängliga”. Dock anser informanten att UD-tjänstemän är mer tillgängliga än tjänstemännen på kommissionen (CONCORD Sverige 2012: d). Detta är dock utifrån CONCORD Sveriges perspektiv, varför det kan vara annorlunda för en enskild svensk civilsamhällesorganisation. Majoriteten av organisationerna upplevde att de inte har kanalerna att nå fram och att de därför behöver gå via Brysselrepresentationen eller formella nätverk, såsom CONCORD Sverige. En informant nämnde att han inte kan se hur EU ska kunna administrera så att varje enskild organisation kan framföra sina synpunkter: ”Det skulle antagligen bli jättesvårt att sammanställa”. Här ser vi exempel på att strukturen inte tillåter påverkan, då civilsamhällesorganisationerna inte vet var de ska vända sig för att ta kontakt med EU. Samtidigt finns det en förståelse för varför det ser ut som det gör. Att EU misslyckas med att involvera det civila samhället förklarar en informant med att ”verkligheten kommer i vägen” och menar att EU har goda ambitioner men att tidbrist och en begränsad budget gör att man glömmer eller tvingas bortprioritera det civila samhället. Hon ser samma problematik i sin egen vardag där hon har ”alla intentioner i världen att göra det bästa av arbetet”. Hon hinner dock inte genomföra allt hon hade velat, då annat dyker upp.

Många av våra informanter anser dock att EU inte gör tillräckligt för att enskilda organisationer ska kunna framföra sina synpunkter i Bryssel. Exempelvis säger informanten på CONCORD Sverige att: ”Ibland tenderar vi att hamna rätt tätt inpå beslut som ska tas och utkast som ska förhandlas (...) För att ta tillvara på vår kunskap så bör man arbeta mer långsiktigt och strategiskt så att vi kan komma in i beslutsprocessen tidigare” (CONCORD Sverige 2012: d). Här handlar det utifrån Sørensen och Torfings (2005) nätverksteori om att EU inte tar tillvara på den kunskap som civilsamhället besitter. En informant understryker detta och menar att det skulle vara mer tidseffektivt och finansiellt effektivt om EU hade som rutin att i vissa fall ta in information från och konsultera det civila samhället och använda dess expertis och kunskaper, ”det blir mer effektivt spenderade biståndspengar”. En informant uttrycker det som att civilsamhället ofta arbetar med att få tag på EU när civilsamhället inte behövs. Samtidigt spenderar EU tid och pengar på att lyssna på civilsamhället när de inte behövs. Det är bortkastade pengar, menar informanten. Båda parter skulle således vinna på om EU istället konsulterade civilsamhället vid behov. Informanten menar att det vore mer kostnadseffektivt för civilsamhället, som har mindre resurser, att EU tar initiativ till kontakt snarare än det motsatta ”som det är lite oftare”. En annan informant anser att det är viktigt att

EU konsulterar civilsamhället då hon anser att civilsamhället besitter kunskap som EU kanske inte alltid har, då civilsamhället arbetar på ett annat sätt än vad EU gör. Enligt van Waarden (1992) kan kvaliteten på fattade politiska beslut på så sätt öka. Utifrån Herttings (2003) och Sørensen och Torfings (2005) nätverksteorier visar detta på att kunskapsutbytet är asymmetriskt då det framförallt är civilsamhället som tar initiativ till kontakt. Därmed är det ett asymmetriskt beroende.

Flera informanter lyfter vikten av att knyta kontakter för att kunna påverka och menar att det leder till ett mer effektivt bemötande: ”Man måste fjäska”. Då blir de tillgängliga, ger snabbare svar och man får ett gott bemötande. ”Så länge man hittar rätt person så är det inte omöjligt”. En informant säger att de brukar: ”Utnyttja sina kontakter ganska friskt (...) Lite sorgligt. Men det är så EU fungerar just nu, det är väldigt personligt”. Detta visar på att en väletablerad organisation med längre erfarenhet av att arbeta med utvecklingsfrågor inom EU-kontexten har fler kontakter än en mindre eller nystartad organisation. Många informanter anser att strukturen bör förenklas, särskilt för mindre organisationer. En mindre organisation ”[vi] försvinner som en droppe i havet”. Utifrån Herttings (2003) och Sørensen och Torfings (2005) teorier om beroende inom policynätverk går det att se att det är ett asymmetriskt beroende, då civilsamhället är beroende av kontakter för att kunna påverka. En informant uttrycker det som att det är ”kontakter som vi råkar ha”. Ibland är det således tillfälligheterna som gör kontakterna. Som exempel lyfter hon hur svenska civilsamhällesorganisationer påverkade den agenda som Sverige skulle sätta som ordförandeland: ”Vi försökte angripa detta från olika håll: genom nätverk, UD, svenska parlamentariker (...) för att lyfta frågor till dagordningen”. På så sätt byggdes även ett kontaktnät upp.

På grund av EU:s komplexa struktur och det informella nätverkets hierarkiska karaktär, menar samtliga informanter att det är lättare att ta kontakt med och kommunicera med EU och därmed påverka EU:s utvecklingsarbete genom att arbeta i formella nätverk, såsom CONCORD Sverige. Informanten på CONCORD Sverige är inne på samma spår och menar att svenska civilsamhällesorganisationer behöver ingå i formella nätverk som bevakar utvecklingspolitiken eftersom organisationerna ofta inte har en lika löpande kontakt med den europeiska nivån (CONCORD Sverige 2012: d). En informant påpekar att många olika aktörer konsulteras i fråga om riktningen på EU:s utvecklingsarbete. Här blir det civila samhället en liten röst, varför en informant anser att det är lättare att arbeta genom formella nätverk. Som enskild organisation är det svårt att nå fram: ”Vi är starkare tillsammans”. De

flesta informanter lyfte att det blir mer kraftfullt att arbeta via formella nätverk: ”Om det blir något genomslag (...) så blir det större om CONCORD säger det än vår lilla organisation på egen hand”. Eftersom vår urvalsgrupp är CONCORD Sverige blir det naturligt att många informanter hänvisar till just dem. Dock arbetar några av våra informanter med påverkansarbete även genom andra formella nätverk, såsom EPLO, European Fairtrade Association och ODHACO. Det är ett arbetssätt som genomsyrar samtliga organisationer: ”Vi försöker utnyttja de nätverk vi är med i (...) De nätverk som är på plats har väldigt goda ingångar.” En informant menar att en enskild liten civilsamhällesorganisation inte alls kan påverka EU:s utvecklingsarbete: ”Rent konkret måste man vara en stor civilsamhällesorganisation med mycket inflytande för att reellt kunna påverka. Där är det inte många svenska civilsamhällesorganisationer som platsar”. Informanten på CONCORD Sverige anser att det finns ett stort behov för svenska civilsamhällesorganisationer att ingå i ett formellt nätverk som har en samordnande roll, kan genomföra analys, tolka och bevaka beslut och beslutsprocessen, dels på grund av frågornas komplexitet, men även baserat på mervärdet av att agera tillsammans, ”vilket ofta ger plattformar dess existensberättigande”. Informanten anser inte att man *måste* arbeta i formella nätverk men ser flera fördelar med nätverksstyrning (CONCORD Sverige 2012: d). Han understryker att även de på CONCORD Sverige, som ingår i ett större formellt nätverk med CONCORD Europa, vinner på nätverksstyrning då de exempelvis använder sig av CONCORD Europas expertis (CONCORD Sverige 2012: d). Dock säger informanten att det ofta är svårt att få en konkret uppfattning om vilken påverkan ett formellt nätverk som CONCORD Sverige verkligen har gentemot EU.

Flera gånger har vi sett konkreta effekter av vårt arbete i beslut som tagits och känt att vi har lyckats påverka. Andra gånger, är det svårt att få en konkret uppfattning om hur mycket man påverkat (...) I samband med vissa beslutsprocesser har vi lagt ner mycket arbete och tycker att vi får ett begränsat genomslag (CONCORD Sverige 2012: d).

Även de organisationer vi pratat med ser många fördelar i att arbeta i formella nätverk. Av våra informanter ses CONCORD Sverige som en viktig resurs. För att påverka EU:s utvecklingspolitik krävs mycket tid och resurser, något många organisationer saknar. ”Att jag finns som policysamordnare är ju till för medlemmarna. (...) Det syftar bland annat till att göra det mer kostnadseffektivt för medlemmarna, säger informanten på CONCORD Sverige” (CONCORD Sverige 2012: d). En informant berättar som ett exempel hur han som nyanställd

på organisationen saknade förkunskaper om hur man administrerar EU-projekt. Då fick han vägledning och stöd av CONCORD Sverige och sparade således tid och pengar. Utan denna hjälp hade han fått administrera EU-projekt på egen hand. ”Eftersom det är så tungrott och svårgreppat (...) tror jag många tänker (...) vad bra att CONCORD Sverige verkar ha koll på det där, låt dem hantera det”. Många informanter vinner mycket på att påverka genom formella nätverk just på grund av begränsade resurser. Det är ett återkommande problem bland våra informanter som upplever att det är tidskrävande och dyrt att arbeta gentemot EU. ”Det är ju biståndspengar som går till det”, säger en informant. En annan informant menar att det är både värdefullt och görbart att arbeta med påverkansarbete, men ”för oss är utmaningen hur vi finansierar den verksamheten och arbetstiden”. En annan informant säger: ”Jag tackar vår lyckliga stjärna att CONCORD finns och kan det här, för det här skulle vi inte ensamma kunna klara av, vi har inte folk till det”. En tredje informant är inne på samma spår och ser nätverksstyrning som ett bra arbetssätt: ”Att hålla kanalerna upparbetade och att göra det övervaknings- och uppföljningsarbete som CONCORD gör i den här ganska stora, strida strömmen av olika informationer och beslut. Det skulle vi inte klara själva”. Genom att arbeta i formella nätverk effektiviseras således organisationens arbete då mindre ekonomiska medel och personalresurser läggs på påverkansarbete. Detta är särskilt viktigt för mindre organisationer. En informant som arbetar på en liten organisation med ganska små resurser och specifika uppdrag förklarar att lobbyfrågorna inte prioriteras på grund av tidsbrist. En annan informant säger: ”Vårt problem är att vi inte har tillräckligt med pengar. Att påverka kostar pengar. Att åka till Bryssel kostar pengar”. Informanten förklarar att de arbetar strategiskt via formella nätverk för att påverka på ett billigt och tidseffektivt sätt.

En informant ställer sig dock tveksam till nätverksstyrning. ”CONCORD är en tapper samling människor som kämpar och gör så gott de bara kan”. Hon är kritisk till om det går att påverka via formella nätverk och ”kan inte se en direkt koppling mellan det CONCORD och Bryssel gör och att det blir någon större förändring”. Ett annat problem som vissa ser är att det inom det formella nätverket inte finns mycket tid för varje enskild organisation och att man därför inte får fram sina synpunkter. Dock påpekar en informant att risken är större att man inte får fram sina synpunkter om man arbetar direkt gentemot EU. Dessutom är CONCORD Sveriges medlemsorganisationer överens om själva biståndsfilosofin, menar en annan informant. Det kan finnas olika fokus ”men i grund och botten har vi samma inställning (...) Jag tror att vi inser att vi kompletterar varandra”. En mångfald av organisationer som enas kring en

ståndpunkt kan ge stor effekt, menar informanten på CONCORD Sverige (CONCORD Sverige 2012: d).

Utifrån ovan analys framkommer det att det informella nätverkets struktur upplevs som hierarkiskt snarare än horisontellt, vilket innebär att nätverket inte fungerar fullt ut, utifrån Herttings (2003) nätverksteori. Därmed är inte nätverksidealet uppfyllt. Även om nätverksstyrning enligt Herttings idealtyp inte fungerar fullt ut är alla informanter överens om att arbete genom formella nätverk är ett bättre alternativ än att arbeta ensam.

6.2 Kommunikation

I detta avsnitt kommer vi att se på informanternas syn på kommunikationen med EU, om den är enkel- eller dubbelriktad. I enlighet med Åström och Granberg (2009) kommer vi här att se huruvida en samtalsorienterad dialog förs mellan aktörerna.

Den ena sidan av den dubbelriktade kommunikationen utgörs av att EU ska kommunicera med civilsamhället. En informant känner sig inte inkluderad i EU:s utvecklingsarbete då det enligt henne tas fram och formuleras nästintill utan civilsamhällets vetskap. Detta med vissa undantag, men informanten menar att det då blir någon sorts form av kvasideltagande eller kvasidemokrati. Därmed menar informanten att även då civilsamhället *får* möjlighet att tycka till händer det inget därefter. Samma informant säger sig ändå se positivt på EU:s ambitioner att involvera civilsamhället men ställer sig frågande då det kommer till praktiken, det vill säga om det civila samhället verkligen får utrymme och lyssnas på. Informanten tar ett exempel på en paneldiskussion i Bryssel som handlade om civilsamhällets syn på EU:s utvecklingspolitik. Under denna diskussion ställde representanter från civilsamhället specifika frågor utan att få några svar. En annan informant lyfter att EU har ganska bra riktlinjer som säger att civilsamhället ska involveras men hon upplever att man inte alltid följer de regler man har. Hon menar att civilsamhället ibland glöms bort och anser att EU bör jobba mer aktivt med att involvera civilsamhället.

En annan informant beskriver kommunikationen med EU, i detta fall kommissionen, som att ”det känns lite som att prata med en vägg”. Informanten lyfter dialogmöten mellan EU och det civila samhället och menar att det snarare rör sig om informationsmöten än kommunikationsmöten. Här finns utifrån Åström och Granberg (2009) exempel på då kommunikationen upplevs som enkelriktad och endast kommer från civilsamhällets håll. Det

är ett övergripande synsätt bland informanterna, att kommunikationen gentemot EU snarare är enkelriktad än dubbelriktad. EU upplevs istället ha ägnat sig åt att *informera* det civila samhället om sitt arbete. Enligt Åström och Granberg (2009) bör det vara en interaktiv kommunikation och dubbelriktad dialog för att det ska finnas en påverkansmöjlighet. Således finns det utifrån detta synsätt en begränsad påverkansmöjlighet för dessa civilsamhällesorganisationer i EU.

En informant säger att då hennes organisation tar kontakt med kommissionen sker det främst brevlades tillsammans med andra organisationer i Europa. Responsen blir ofta ganska intetsägande. Från en annan informant fick vi höra att en del direktorat har börjat ha någon form av dialog. Dock berättar informanten att då han var i Bryssel på ett dialogmöte kändes det: "(...) ganska så mycket som kosmetika. Man kan då bocka av att man haft dialogmöte med civilsamhället". Gällande vad som faktiskt står i EU:s dokument om att involvera civilsamhället säger samma informant: "Det som skrivs är ju inte kosmetika, det står där, svart på vitt. Det är i praktiken". Han ser således en problematik i praktiken och inte i det som står i dokument. Informanten på CONCORD Sverige är inne på samma spår och menar att man i större utsträckning behöver efterleva vad man uttrycker i dokument (CONCORD Sverige 2012: d). En annan informant har haft kontakt med civilsamhällesorganisationer i Bryssel som arbetar med att ordna dialogmöten mellan EU och civila samhället, som menar att det inte finns en dubbelriktad dialog mellan de olika parterna. Detta är fler exempel som visar på att kommunikationen är enkelriktad och inte dubbelriktad.

För att kommunikationen ska bli mer dubbelriktad önskar en informant att EU skulle bjuda in till en "hearing" med de organisationer, politiker och rörelser som är engagerade i en viss fråga. Då skulle EU också ta tillvara på värdefulla kunskaper då EU ibland motarbetar sina egna policys genom bristen i samstämmighet. En annan informant påpekar dock att även civilsamhällesorganisationer måste lobba mer gentemot EU för att få ett ökat inflytande samt att kommunicera ett budskap som visar på resultat. En annan informant sade att: "Det är ett ganska hårt arbete att få rätten att föra fram sina röster och sen för att få svar". För att det ska vara en dubbelriktad kommunikation är det utifrån Åström och Granberg (2009) viktigt att kommunikationen kommer från både EU *och* det civila samhället.

Således är det utifrån Åström och Granberg (2009) en enkelriktad dialog som förs mellan EU och civilsamhället. Eftersom kommunikationen är enkelriktad och inte dubbelriktad är det inte

en förhandling som sker och därmed fungerar inte det informella nätverket utifrån den idealtyp som Hertting (2003) beskriver. Eftersom kommunikationen är enkelriktad kommer civilsamhället inte få igenom sina prioriteringar. Detta kan förklaras utifrån Sørensen och Torfing (2005) som anser att kommunikationen består av en maktkamp där konsensus inte nödvändigtvis nås. Utifrån ovanstående analys kan civilsamhället således sägas dra det kortaste strået.

6.3 Makt över dagordningen

Som vi nämnde i det teoretiska ramverket är en del av kommunikationen mellan EU och civilsamhället att se huruvida svenska civilsamhällesorganisationer inkluderas eller exkluderas. Ett sätt att exkludera är att begränsa dagordningen till en viss typ av aktörer med särskilda intressen. I detta avsnitt kommer vi att titta på om informanterna anser sig kunna lyfta sina intressefrågor till dagordningen samt om de upplever att de begränsas av EU.

Några informanter lyfter att den typen av frågor som just de arbetar med prioriteras inom EU. "(...) därför kommer vi in. Vi får träffa människor som jag hade gissat att vi inte hade fått träffa. Men det finns andra sektorer som är mycket svårare". En informant uttrycker noga att deras intressefrågor "varit rätt högt på EU:s agenda (...) både parlamentet och kommissionen säger att det är viktigt för att nå Millenniemålen". Detta har gjort att de haft ett mindre behov av att arbeta med påverkansarbete själva, menar informanten. "Vi ligger i medvind. Det kommer finnas perioder med motvind (...) då får man vara beredd att tackla det på något annat sätt. Då kanske vi hamnar i en situation där vi får börja diskutera hur vi ska ta tag i det här då våra frågor inte är högt upp på agendan". En informant menar att det handlar om att vissa frågor har högre status än andra och att de därför lyfts högre upp på agendan. Han lyfter som ett exempel funktionshinderfrågan och menar att politiker blundar för denna fråga då den har låg status. Utifrån Bachrach och Baratz (1962) teori om dagordningsmakt kan vi här se att huruvida en organisation får chansen att kunna påverka vad som lyfts på dagordningen till stor del handlar om vilka frågor som är intressanta i den politiska sfären. Utifrån detta förstår vi att alla frågor kanske därför inte får komma upp på den politiska dagordningen, det handlar lite om att ha "tur" och att ha "rätt" fråga snarare än att alla har chansen att få komma in och påverka.

En av våra informanter lyfter handelspolitiken, något hans organisation arbetar med att påverka. För att påverka handelspolitiken måste de först påverka svenska aktörer som är

viktiga i EU:s beslutsprocess, berättar informanten. De har dialogmöten med UD, diskussioner med Sida och tjänstemän som förbereder förslagen. Informanten säger att:

Ofta känner vi att man inte har hela bilden. Det finns konflikter när det gäller att gynna svenskt näringsliv, som är en prioriterad uppgift för Sveriges utrikespolitik (...) Tyvärr ställs de rika ländernas intressen först (...) EU prioriterar att stötta de ekonomiska intressena som finns kring att exploatera fiskevatten utanför Västsahara och att kunna importera billiga jordbruksprodukter från Marocko. (...) Även om det är tydligt att regimen i Marocko är odemokratisk. Där prioriterar EU sina egna intressen framför det västahariska folkets intressen. Dessa intressen är ekonomiska (...) Det är inte koherent, man följer inte sina egna beslut.

Här kan man återigen se att såväl EU som svenska regeringen utifrån Bachrach och Baratz (1962) tenderar att sätta en viss typ av frågor först på dagordningen, i detta fall prioriteras ekonomiska frågor framför EU:s utvecklingspolitiska mål.

En informant lyfter ett exempel från då det hölls en dialog mellan kommissionen, medlemsländerna och EU-parlamentet. Diskussionen skedde helt slutet utan att någon utifrån hade koll på vad som pågick: "Då förlorar vi inflytandet helt kan man säga". Informanten tror att de hade kunnat få ett ökat inflytande om processen var mer öppen. Om civila samhället hade fått tillgång till dokumenten under processen hade de iallafall haft något att förhålla sig till, menar informanten. En annan informant anser också att civilsamhället skulle få ökat inflytande om EU hade bättre framförhållning. Som exempel lyfter hon tillfällen då policyn röstats igenom utan att det civila samhället fått möjlighet att ge sina synpunkter. I vissa fall tillhandahålls inte material alls eller så tillhandahålls material väldigt sent. Informanten hade önskat en betydligt större öppenhet och flexibilitet och ett lärande av goda exempel. Ytterligare en informant säger: "Arbetet pågår väldigt hastigt (...) UD ger en limit på två veckor att ge inputs, sen låses det fast. Civilsamhällets möjlighet att påverka blir noll". Denna begränsning kan komma från UD:s håll eller från EU:s håll, säger informanten. Även informanten på CONCORD Sverige upplever att EU bör arbeta med bättre framförhållning. Utifrån Bachrach och Baratz (1962) begränsas civilsamhällets möjligheter att påverka när EU sätter en kort tidsram. Den begränsade tiden gör det svårt för civilsamhällesorganisationer, särskilt mindre organisationer, att hinna sätta sig in i en fråga och reagera snabbt. Utan att veta vad som pågår går det inte att påverka vare sig dagordningen eller innehållet i ett beslut.

Även inom CONCORD Sverige begränsas organisationernas påverkansmöjlighet. En informant berättar om ett tillfälle då agendan redan var satt av CONCORD Sverige när de tillfrågades om de ville aktivera sig: ”Vi tyckte kanske att andra frågor var viktigare än de som CONCORD Sverige hade valt. Där är det också lite styrt. De hade valt agendan utifrån CONCORD Europa”. Här ser vi ett tydligt exempel på när civilsamhällesorganisationerna begränsas utifrån Bachrach och Baratz (1962) teori om dagordningsmakt.

En informant tror att EU har genuina intressen av att involvera civilsamhället men ser problem i att de enskilda medlemsländerna har egna intressen: ”Det är ett politiskt spel”. Detta politiska spel kan göra att även om EU har ett genuint intresse av att involvera civilsamhället kan civilsamhället utestängas från påverkan av medlemsländerna. En annan informant tror att EU har en god ambition och genuint menar att inkludera civilsamhället men ställer sig frågan: ”(...) sen om man genuint agerar utifrån det för att göra det lättare för civilsamhället att uttrycka sig, där tycker jag inte man kommit långt”. Hon menar att med tanke på att vi haft ett ganska långt EU-samarbete borde man ha kommit längre i den här frågan. Utifrån Bachrach och Baratz (1962) kan vi se att det pågår ett politiskt spel mellan medlemsländerna och EU, där det kan vara antingen EU eller medlemsländerna som hindrar eller begränsar civilsamhället från att lyfta sina frågor på den politiska dagordningen.

7. Slutsatser

Denna uppsats har syftat till att besvara frågeställningen: *Upplever enskilda svenska civilsamhällesorganisationer att de har påverkansmöjligheter i EU:s utvecklingsarbete på policynivå?* Efter att ha intervjuat informanter från civilsamhällesorganisationer drar vi slutsatsen att organisationer i urvalsgruppen CONCORD Sverige upplever sig ha en mycket begränsad påverkansmöjlighet i EU. Som vi såg i kapitel 6 har civilsamhällesorganisationerna en mycket begränsad påverkansmöjlighet inom det informella nätverket. Dock har vi sett att organisationerna upplever sig ha en större påverkansmöjlighet i EU genom formella nätverk. Trots det har vi sett att civilsamhällesorganisationerna upplever sig ha en begränsad påverkansmöjlighet även i det formella nätverket. Detta beror på en rad faktorer, vilka inkluderar en komplicerad struktur, en bristande kommunikation och ett litet inflytande över den politiska dagordningen.

8. Slutdiskussion

Som framgår av slutsatserna finns det flera faktorer som gör att enskilda civilsamhällesorganisationer upplever sig ha en mycket begränsad påverkansmöjlighet i EU. Här följer en diskussion kring dessa faktorer.

Civilsamhällesorganisationernas begränsade påverkansmöjlighet beror till viss del på EU:s struktur. Under intervjuerna framkom det att informanterna upplever EU:s struktur som komplex och svårgreppad. I likhet med Rhodes och Marsh (1992) tror vi att nätverk kan vara hierarkiska. Vi anser att det informella nätverket mellan EU och civilsamhället är hierarkiskt. På grund av dessa faktorer ser organisationerna nätverksstyrning som ett bättre sätt att påverka EU. Vi tror att arbetet genom nätverk i detta fall gör att det hierarkiska kan plana ut och dra mer åt det horisontella hållet då nätverket fungerar som en brygga mellan de olika nivåerna. Gapet mellan EU och civilsamhället kan alltså bli mindre genom att arbeta genom formella nätverk såsom CONCORD Sverige. Dock har det under intervjuerna framkommit att även de formella nätverken inte fungerar optimalt. Det är liknande brister i såväl det formella som det informella nätverken, men det framstår ändå som att det går att påverka EU mer genom det formella nätverket. Man kan fråga sig om nätverksstyrning ses som ett bättre alternativ för att det *är* det eller för att det i dagsläget inte finns något bättre sätt att kunna påverka EU. Under uppsatsen har vi sett att det formella nätverket lider brister i struktur och kommunikation och skulle behöva förbättras för att fungera i enlighet med Herttings (2003) idealtyp av nätverk.

Under intervjuerna kom det fram att det upplevs som att EU inte tar tillvara på den kunskap som civilsamhället besitter. Det finns därmed ett ojämlikt kunskapsutbyte mellan EU och civilsamhället, där civilsamhället är beroende av den kunskap som EU besitter för att kunna påverka. Resursberoendet gynnar båda parter om nätverket är symmetriskt, då utbytet av resurser sker mellan båda parter. Vi menar dock att beroendet är asymmetriskt, eftersom EU har en mycket större mängd resurser än vad civila samhället har. Därför är EU inte lika beroende av ett resursutbyte som det civila samhället är. På så sätt tror vi att det finns en risk att EU inte känner ett lika stort behov av resursutbyte och av att involvera det civila samhället. Om det civila samhället inte involveras begränsas också deras påverkansmöjligheter. Att civila samhället har förhållandevis få resurser gör dem mer beroende av EU och minskar deras påverkansmöjlighet.

Den kommunikation som finns mellan EU och civilsamhället upplevs vara enkelriktad snarare än dubbelriktad, det vill säga att EU informerar civilsamhället istället för att föra en dialog med dem. För att det ska vara en dubbelriktad kommunikation är det viktigt att kommunikationen kommer från både EU *och* det civila samhället. Kommunikationen från civilsamhället måste vara både existerande och relevant för att det ska finnas potential att skapa en ömsesidig kommunikation. Civilsamhället behöver vara strategiskt med vilka frågor som ska lyftas i vilka sammanhang och i vilka skeden. Dessutom behöver EU föra mer av en dialog snarare än att endast informera. Den dubbelriktade kommunikationen är således ett delat ansvar.

Utifrån analysen av empirin kan vi se att det verkar handla om tur och att ha "rätt" intresseområde för att en organisations fråga ska hamna på den politiska dagordningen, snarare än att frågan kommer upp för att organisationerna har en påverkansmöjlighet. Utifrån Bachrach och Baratz (1962) kan det sägas att vissa aktörer tenderar att få igenom sina frågor mer än andra. Påverkansmöjligheten kan därmed sägas begränsas till vissa aktörer snarare än att vara öppna för deltagande för alla aktörer. Problem som vi har sett i empirin har rört exkludering: dels själva möjligheten att påverka dagordningen, dels att processerna inte alltid är transparenta och dels att en tidsbegränsning ofta gör det svårt för civilsamhället att kunna agera och reagera, trots att möjlighet ges. Denna exkludering gör att civilsamhällesorganisationerna har liten eller ingen möjlighet att påverka.

Vårt akademiska bidrag är att vi har pekat på dels att svenska civilsamhällesorganisationer bör arbeta i formella nätverk för att kunna påverka EU:s utvecklingsarbete, dels att de formella nätverken utifrån en idealtypisk definition inte fungerar optimalt och dels vad som skulle kunna förbättras för att de formella nätverken ska fungera bättre. Som tidigare nämnts har vi i denna uppsats haft generaliserande ambitioner. Generaliseringen rör vår urvalsgrupp, i vilken det slumpmässiga urvalet i en begränsad urvalsgrupp gör det möjligt för oss att säga något generellt om de aktörer som ingår i den urvalsgruppen. Således har vi utifrån intervjuerna sett att organisationerna upplever sig ha en mycket begränsad påverkansmöjlighet då de agerar ensamma, men upplever det som lättare att påverka genom formella nätverk. Utifrån det slumpmässiga urvalet har vi fått en representativ grupp utifrån vilken vi antar att det finns fler medlemmar i CONCORD Sverige som upplever sina påverkansmöjligheter gentemot EU på ett liknande sätt. Här är det viktigt att poängtera att denna generalisering innefattar de medlemmar som ingår i nätverket CONCORD Sverige och således inte de

civilsamhällesorganisationer som finns utanför. Uppsatsens resultat bör förstås i sitt sammanhang, det vill säga utifrån en svensk kontext gentemot EU.

En metodologisk erfarenhet efter intervjuerna är att ett alternativt tillvägagångssätt hade varit att göra ett strategiskt urval istället för ett slumpmässigt urval. Vid ett strategiskt urval hade man exempelvis kunnat intervjua ett urval av organisationer som arbetar mycket med EU/har stort EU-engagemang. Vi hade kunnat göra vårt urval utifrån CONCORD Sveriges bedömningar om vilka av deras medlemsorganisationer som är mest involverade i EU-frågor. Om slutsatserna blivit likvärdiga, hade man kunnat anta att även civilsamhällesorganisationer som arbetar lite med EU-frågor har begränsad påverkansmöjlighet gentemot EU:s utvecklingsarbete. Till vår valda metods försvar ville vi inte blanda in CONCORD Sverige på ett så tidigt stadium för att vi endast ville ha dem som urvalsgrupp. Genom att konsultera CONCORD Sverige hade vi låtit dem göra en värdering, vilket hade baserats på deras personliga bedömning snarare än en vetenskapligt förankrad bedömning. För att säkerställa att vår uppsats håller sig till de källkritiska kriterierna valde vi därför att göra ett slumpmässigt urval (Esaiasson et al. 2007: kap 15).

Inför en framtida forskning finns flera intressanta uppslag. Som framgår av våra slutsatser har vi under uppsatsens gång sett att civilsamhällesorganisationerna har en begränsad påverkansmöjlighet. Som vi tidigare nämnt har denna uppsats inte syftat till att visa *hur* mycket påverkansmöjlighet civilsamhället *bör* ha. Som vi nämnde i avsnittet om vår definition av civilsamhället (4.2.1) hörs olika röster om NGOs, där vissa ser NGO-sektorn som ”världens samvete”. Detta blir särskilt tydligt då EU som en av världens största biståndsgivare framhäver civilsamhället som en viktig del av utvecklingsarbetet (se kap 1). Blitt (2005) anser dock att NGO-sektorn bör regleras innan de får ökat inflytande, vilket även kan vara ett intressant uppslag för framtida forskning. Vidare kan man genomföra samma undersökning som den vi har gjort fast med CONCORD Europa, för att se hur det europeiska civilsamhället ser på samma ämne. Man skulle också kunna intervjua EU för att få deras syn på civilsamhällets påverkansmöjligheter på EU:s utvecklingsarbete på policynivå. Vi ser även en öppning för vidare forskning som berör *hur* strukturen och kommunikationen skulle kunna förbättras för att skapa bättre förutsättningar för påverkansmöjligheter från civilsamhället. Vi har även sett att uppsatsens ämne kan vara relevant ur en demokratidiskussion, då EU kan använda sig mer av nätverk för att legitimera sin politik. Vi välkomnar därför en framtida forskning om nätverk och det svenska civilsamhället i EU ur ett demokratiperspektiv.

9. Källförteckning

Litteratur

Bache, Ian och Matthew V. Flinders (2004). "Themes and Issues in Multi-level Governance". I Bache, Ian och Matthew V. Flinders (red.) *Multi-level governance*. Oxford: Oxford University Press.

Bachrach, Peter och Baratz, Morton S. (1962). "Two Faces of Power". I *Power: A Reader* (2002). Haugaard, Mark (red.) Manchester: Manchester University Press.

Bachrach, Peter och Baratz, Morton S. (1963). "Decision and Nondecisions: An Analytical Framework". I *American Political Science Review*, vol. 57, no. 3: 632-642.

Bergström, Göran och Boréus, Kristina (2005). *Textens mening och makt*. Lund: Studentlitteratur.

Boussard, Caroline (1998). "Civilsamhälle och demokratisering". I Hydén, Göran (red.) *Demokratisering i tredje världen*. Lund: Studentlitteratur.

Boussard, Caroline (2001). *Biståndets roll i framväxten av civila samhällen i syd*. Stockholm: Sida.

Bryman, Alan (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*, uppl. 2. Malmö: Liber.

Börzel, Tanja (1997). "What's So Special About Policy Networks? – An Exploration of the Concept and Its Usefulness in Studying European Governance". I *European Integration Online Papers*, vol. 1: 1-16.

Börzel, Tanja (1998). "Organizing Babylon – On the Different Conceptions of Policy Networks". I *Public Administration*, vol. 76, no. 2: 253-273.

Clegg, Stewart et al. (1996). *Handbook of Organization Studies*. London: Sage Publications.

Dahl, Robert A. (1985). *A Preface to Economic Democracy*. Cambridge: Polity.

de Toma, Constanza (n.d.). *Influencing the European Union, An advocacy guide*. London: Bond.

Edwards, Michael och Hulme, David (red.) (1995). *Non-Governmental Organisations - Performance and Accountability. Beyond the Magic Bullet*. London: Earthscan Publications Limited.

Elander, Ingemar et al. (2009). "Lokalt partnerskap för folkhälsa – innovation med djupa rötter i det svenska samhället". I *Governance på svenska*. Hedlund, Gun och Montin, Stig (red.) Stockholm: Santérus Academic Press.

Esaiasson, Peter et al. (2007). *Metodpraktikan*. Stockholm: Norstedts Juridik AB.

Foucault, Michel (2002) *Sexualitetens historia, Band 1, Viljan att veta*. Göteborg: Daidalos AB.

Giddens, Anthony (1984). "The Constitution of Society". I *Power: A Reader* (2002). Haugaard, Mark (red.) Manchester: Manchester University Press.

Greenwood, Justin (2007). "Organized Civil Society and Democratic Legitimacy in the European Union". I *British Journal of Political Science*, vol. 37, no. 2.

Haugaard, Mark (red.) (2002). *Power: A Reader*. Manchester: Manchester University Press.

Hedlund, Gun och Montin, Stig (red.) (2009). *Governance på svenska*. Stockholm: Santérus Academic Press.

Hedström, Peter och Swedberg, Richard (1994). "Introduction to This Special Issue on Social Network Analysis". I *Acta Sociologica*, vol. 37, no. 4: 327–328.

Heinrich, Finn Volkhart (2004). "Assessing and Strengthening Civil Society Worldwide - A Project Description of the CIVICUS Civil Society Index: A Participatory Needs Assessment & Action-Planning Tool for Civil Society". I *CIVICUS Civil Society Index Paper Series*, vol. 2, no. 1.

Hertting, Nils (2003). *Samverkan på spel*. Växjö: Grafiska Punkten.

Hjern, Benny och Hull, Chris (1984). "Going Interorganisational: Weber Meets Durkheim". I *Scandinavian Political Studies*, vol. 7, no. 3: 197-212.

Holme, Idar Magne och Solvang, Bernt Krohn (1997). *Forskningsmetodik – om kvalitativa och kvantitativa metoder*. Lund: Studentlitteratur.

Hysing, Erik (2009). "Statslös samhällsstyrning? – Governance i svensk skogspolitik". I *Governance på svenska*. Hedlund, Gun och Montin, Stig (red.) Stockholm: Santérus Academic Press.

Janson, Thord (2001). "Hegemoni och internationella relationer". I Eriksson, Leif och Hettne Björn (red.) *Makt och internationella relationer*. Lund: Studentlitteratur.

Kjaer, Anne Mette (2004). *Governance*. Cambridge: Polity Press.

- Latour, Bruno och Gubert, Laurent (2007). "Reassembling the Social: An Introduction to Actor-Network-Theory". I *Critical Sociology*, vol. 33, no. 3: 603-607.
- Leitner, Helga (2004). "The Politics of Scale and Networks of Spatial Connectivity: Transnational Interurban Networks and the Rescaling of Political Governance in Europe". I Sheppard, Eric och McMaster, Robert B. (red.) *Scale and Geographic Inquiry: Nature, Society, and Method*. Malden, MA: Blackwell Publishing.
- Lind, Martin (2002). *Det svårgripbara nätverket. En sociologisk studie av företagare i nätverk*. Dok-avh. Örebro Studies in Sociology 3. Örebro: Örebro Universitet.
- Merriam, Sharan B. (1994). *Fallstudien som forskningsmetod*. Lund: Studentlitteratur.
- Mongula, Benedict (2007). "State-Civil Society Relationship: the Case of the State and HakiElimu in Tanzania". I *Tanzania Journal of Development Studies*, vol. 7, no. 1: 1-15.
- Nwosu, B.U. (2006). "Civil Society and Electoral Mandate Protection in Southeastern Nigeria". I *The International Journal of Not-for-Profit Law*, vol. 9, no. 1.
- Pierre, Jon (2009). "Tre myter om governance". I *Governance på svenska*. Hedlund, Gun och Montin, Stig (red.) Stockholm: Santérus Academic Press.
- Pierre, Jon och Peters, Guy B. (2000). *Governance, Politics and the State*. New York: St Martin's Press.
- Rhodes, Rod A.W. (1997). *Understanding Governance: Policy Networks, Governance, Reflexivity and Accountability*. Public Policy and Management. Buckingham: Open University Press.
- Rhodes, Rod A.W. och Marsh, David (1992). "New Directions in the Study of Policy Networks". I *European Journal of Political Research*, vol. 21: 181-205.
- Scholte, Jan Aart (2000). *Globalization - A Critical Introduction*. New York: St. Martin's Press.
- Scholte, Jan Aart (red.) (2011). *Building Global Democracy?* Cambridge: University Press
- SOU 1999: 84. Civilsamhället. *Demokratiutredningens forskarvolym VIII*. Stockholm: Fritze.
- Steffek et al. (red.) (2007). *Civil Society Participation in European and Global Governance - A Cure for the Democratic Deficit?* Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Svedberg, Lars och Trägårdh Lars (red.) (2006). *Det civila samhället som forskningsfält. Nya avhandlingar i ett nytt sekel*. Riksbankens jubileumsfond i samarbete med Gidlunds förlag.

Stockholm: Bo Heurling AB.

Sørensen, Eva och Torfing, Jakob (2005). "The Democratic Anchorage of Governance Networks". I *Scandinavian Political Studies*, vol. 28: 279-290.

Sørensen, Eva och Torfing, Jakob (red.) (2007). *Theories of Democratic Network Governance*. Basingstoke: Palgrave/Macmillan.

van Waarden, Frans (1992). "Dimensions and Types of Policy Networks". I *European Journal of Political Research*, vol. 21: 29-52.

Åström, Joachim och Granberg, Mikael (2009). "Medborgerligt deltagande och interaktivt beslutsfattande: Kontinuitet och förändring inom fysisk planering". I *Governance på svenska*. Hedlund, Gun och Montin, Stig (red.) Stockholm: Santérus Academic Press.

Internetkällor

Afrikagrupperna (2012).

<http://www.afrikagrupperna.se/>

Hämtad: 2012-07-18

Blitt, Robert Charles (2005). *Who Will Watch the Watchdogs? Human Rights Nongovernmental Organizations and the Case for Regulation*.

<http://www.ngo-monitor.org/data/images/File/SSRN-id753487.pdf>

Hämtad: 2012-08-08

CONCORD Sverige (2008). *Så styrs EU:s gemensamma bistånd*.

http://www.concord.se/upload/CONCORD_Sa%20styrs%20EUs%20gemensamma%20bistan%20d.pdf

Hämtad: 2012-07-18

CONCORD Sverige (2012: a).

<http://www.concord.se/start.asp>

Hämtad: 2012-07-18

CONCORD Sverige (2012: b). *Fakta: En samstämmig politik för utveckling*.

<http://www.concord.se/page.asp?id=434>

Hämtad: 2012-07-18

CONCORD Sverige (2012: c). *Om oss*.

<http://www.concord.se/page.asp?id=26>

Hämtad: 2012-06-27, uppdaterad: 2012-05-09

Crook, Andrew (n.d.). *European Civil Society or Civil Society in Europe? The Sketch of a Working Paper for CIVICUS in Europe*.

<http://www.civicusineurope.org/docs/civilsocietyineurope.pdf>

Hämtad: 2012-07-18

Danska Ordförandeskapet (2012: a). *The EU Institutions and Advisory Bodies*.

<http://eu2012.dk/en/EU-and-the-Presidency/About-EU/EU-Background/EU-Institutions>

Hämtad: 2012-07-17

Danska Ordförandeskapet (2012: b). *What is an EU Presidency?*

<http://eu2012.dk/en/EU-and-the-Presidency/About-the-Presidency/Hvad-er-et-EU-formandskab>

Hämtad: 2012-07-17

Diakonia (2012).

<http://www.diakonia.se>

Hämtad: 2012-07-18

ECHR, European Court of Human Rights (2010). *Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna*. Undertecknad 1950

http://www.echr.coe.int/NR/rdonlyres/1009F7DB-87E3-4056-8E17-8A8A41768BA7/0/SWE_CONV.pdf

Hämtad: 2012-05-15

Emmaus Björkå (2012: a).

<http://www.emmausbjorka.se/>

Hämtad: 2012-07-18

European Commission, EuropeAid (2012: a). *Agenda for Change*.

http://ec.europa.eu/europeaid/what/development-policies/index_en.htm

Hämtad: 2012-07-26, uppdaterad: 2012-07-20

European Commission, EuropeAid (2012: b). *Consultation on Proposed EU Platform for External Cooperation and Development*.

http://ec.europa.eu/europeaid/how/public-consultations/6428_en.htm

Hämtad: 2012-07-18, uppdaterad: 2012-03-29

European Commission, EuropeAid (2012: c). *Delivering Aid Effectively and Efficiently*.

http://ec.europa.eu/europeaid/how/delivering-aid/index_en.htm

Hämtad: 2012-07-18, uppdaterad: 2012-02-17

European Commission, EuropeAid (2012: d). *Development Policies*.

http://ec.europa.eu/europeaid/what/development-policies/agenda-for-change/agenda_for_change_en.htm

Hämtad: 2012-07-26, uppdaterad: 2012-03-08

European Commission, EuropeAid (2012: e). *Relations with Civil Society*.
http://ec.europa.eu/europeaid/who/partners/civil-society/relations_en.htm
Hämtad: 2012-06-28, uppdaterad: 2012-02-17

European Parliament, Council, Commission (2006). *The European Consensus on Development*. 2006/C 46/01
http://ec.europa.eu/development/icenter/repository/european_consensus_2005_en.pdf
Hämtad: 2012-06-28

Europeiska kommissionen (2011). *Allmän rapport om Europeiska unionens verksamhet*.
Bryssel: Generaldirektoratet för kommunikation.
http://europa.eu/generalreport/pdf/rg2011_sv.pdf
Hämtad: 2012-06-22

Europeiska kommissionens representation i Finland (2008). *EU:s utvecklingspolitik i ett nötskal*.
http://ec.europa.eu/finland/news/topics/dev_aid/kehy_sv.pdf
Hämtad: 2012-07-18

Europeiska unionen (2012). *Beslutsfattade i EU*.
http://europa.eu/about-eu/basic-information/decision-making/index_sv.htm
Hämtad: 2012-07-26

EU-upplysningen (2012: a). *EU står för mer än hälften av världens bistånd*.
<http://www.eu-upplysningen.se/EU-i-Varlden/EUs-bistandspolitik/>
Hämtad: 2012-07-15, uppdaterad: 2012-01-02

EU-upplysningen (2012: b). *Från förslag till färdig EU-lag*.
<http://www.eu-upplysningen.se/Om-EU/Om-EUs-lagar-och-beslutsfattande/Sa-beslutar-EU/Fran-forslag-till-fardig-EU-lag/>
Hämtad 2012-08-04, uppdaterad: 2012-08-03

Fairtrade (2012: a).
<http://www.fairtrade.se/>
Hämtad: 2012-07-18

Göteborgs Universitetsbibliotek (2011). *Källkritik*.
<http://www.ub.gu.se/skriva/kallkritik/>
Hämtad: 2012-07-18, uppdaterad: 2011-11-22

Kooperation utan gränser (2012).
<http://www.utangranser.se/>
Hämtad: 2012-07-18
Kvinna till kvinna (2012: a).
<http://kvinnatillkvinna.se>

Hämtad: 2012-07-18

MR-fonden (2012: a).

<http://www.humanrights.se/>

Hämtad: 2012-07-18

Nationalencyklopedin (2012). Sökord: "påverkan".

http://www.ne.se/sve/påverkan?i_h_word=p%c3%a5verkan#

Hämtad: 2012-08-09

OED, Operations Evaluation Department (2002). *Non-Governmental Organizations and Civil Society Engagement in World Bank Supported Projects: Lessons from OED Evaluations.*

[http://lnweb90.worldbank.org/oed/oeddoclib.nsf/DocUNIDViewForJavaSearch/851D373F39609C0B85256C230057A3E3/\\$file/LP18.pdf](http://lnweb90.worldbank.org/oed/oeddoclib.nsf/DocUNIDViewForJavaSearch/851D373F39609C0B85256C230057A3E3/$file/LP18.pdf)

Hämtad: 2012-08-03

Onsander, Sara (2007). *Swedish Development Cooperation through Swedish and Local NGOs.* Center for African Studies. Göteborgs Universitet.

http://www.science.gu.se/digitalAssets/845/845132_perspectives7.pdf

Hämtad: 2012-08-05

Sida Civil Society Center (n.d.). *A Think-tank for a Better World.*

<http://www.sida.se/Documents/Import/pdf/A-think-tank-for-a-better-world-Sida-Civil-Society-Center.pdf>

Hämtad: 2012-07-25

Svedberg, Lars et al. (2010). *Svenskarnas engagemang är större än någonsin – Insatser i och utanför näringslivet.*

<http://www.regeringen.se/content/1/c6/14/31/03/0bd0a06d.pdf>

Hämtad: 2012-05-15

Svenska Akademiens Ordbok (2010). Sökord: "påverkan".

<http://g3.spraakdata.gu.se/saob/>

Hämtad: 2012-06-27, uppdaterad: 2010-08-31

Willetts, Peter (2006). *What is a Non-Governmental Organization?*

<http://www.staff.city.ac.uk/p.willetts/CS-NTWKS/NGO-ART.HTM>

Hämtad: 2012-08-09, uppdaterad: 2006-08-15

Intervjuer

CONCORD Sverige (2012: d), telefonintervju 2012-07-11, Göteborg/Stockholm.

Emmaus Björkå (2012: b), intervju 2012-06-15, Göteborg.

Fairtrade (2012: b), intervju 2012-06-05, Stockholm.

Kvinna till kvinna (2012: b), intervju 2012-06-04, Stockholm.

MR-fonden (2012: b), intervju 2012-06-05, Stockholm.

För fullständig information om alla de intervjuade civilsamhällesorganisationerna, se bilaga.

Bilaga

Afrikagrupperna
Tegelviksgatan 40
116 41 Stockholm

CONCORD Sverige
Medborgarplatsen 3, plan 8
102 67 Stockholm

Diakonia
Gustavslundsvägen 18
167 51 Bromma, Stockholm

Emmaus Björkä
Ångpannegatan 6a
417 05 Göteborg

Fairtrade
Åsögatan 115
116 24 Stockholm

Kooperation utan gränser
Franzégatan 6
112 51 Stockholm

Kvinna till kvinna
Slakthusplan 3
121 62 Johanneshov

MR-fonden
Klara Södra Kyrkogata 1, våning 9
111 52 Stockholm

Shia
Liljeholmstorg 7a, 7 tr.
117 63 Stockholm